

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTICKÝCH STUDIÍ

ČESKÝ JAZYK V POLSKÉ ŠKOLE

CZECH LANGUAGE IN THE POLISH SCHOOL

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Auto práce: Anna Bartoszevska

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Karel Šebesta, CSc.

Praha 2007

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Český jazyk v Polské škole“ vypracovala samostatně. Použitá literatura a další podkladové materiály jsou uvedeny v příloženém seznamu literatury.

V Praze, dne 1. srpna 2007

.....

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych tímto poděkovat Doc. PhDr. Karlovi Šebestovi, CSc. za jeho cenné rady a odborné vedení mé práce a dále pak Mgr. Agatě Vlasákové, ředitelce Polské školy v Praze, za poskytnuté podklady a pomoc při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. CÍL PRÁCE A METODIKA.....	8
2. HISTORIE A VZNIK POLSKÝCH ŠKOL.....	12
2.1. DRUHY POLSKÝCH ŠKOL	13
TŘI DRUHY ŠKOL, KTERÉ VZNIKAJÍ PŘI POLSKÝCH DIPLOMATICKÝCH ZASTUPITELSTVÍCH:	13
2.2. VZNIK A ROZVOJ POLSKÝCH ŠKOL ZA HRANICEMI.....	14
2.3. VZNIK, VÝVOJ A SOUČASNÝ STAV POLSKÉ ŠKOLY V PRAZE	16
2.3.1. Vznik polské školy.....	16
2.3.2. Organizace školy	17
2.3.3. Žáci.....	18
2.4. CÍLE A ÚKOLY ŠKOLY	20
3. PŘEDMĚT ČESKÝ JAZYK NA POLSKÉ ŠKOLE V PRAZE.....	21
3.1. ČESKÝ JAZYK V PROGRAMOVÝCH DOKUMENTECH.....	21
3.2. ČESKÝ JAZYK V UČEBNÍ PRAXI.....	23
3.3. POSLÁNÍ ŠKOLY	26
3.4. ÚKOLY A CÍLE ŠKOLY VE VZDĚLÁNÍ.....	27
3.5. VÝCHOVA DĚTI	28
3.6. ORGANIZACE A FUNGOVÁNÍ ŠKOLY	29
4. ČEŠTINA A VYUČOVÁNÍ ČEŠTINĚ OČIMA ŽÁKŮ POLSKÉ ŠKOLY V PRAZE	30
4.1. PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 1-3 DÍVKY.....	30
4.1.1. Znalosti o češtině.....	31
4.1.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 1-3 základní školy	31
4.1.3. Postoje k češtině.....	33
4.1.4. Vlastní praxe	35
4.1.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní.....	37
4.2. PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 1-3 CHLAPCI	39
4.2.1. Znalosti o češtině.....	39
4.2.2. Komentář k dotazníku pro chlapce třída 1-3 základní školy	40
4.2.3. Postoje k češtině.....	41
4.2.4. Vlastní praxe	43
4.2.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní.....	45
4.3. PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 4-6 DÍVKY.....	47
4.3.1. Znalosti o češtině.....	47
4.3.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 4-6 základní školy	48
4.3.3. Postoje k češtině.....	51
4.3.4. Vlastní praxe	54
4.3.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní.....	57
4.4. PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 4-6 CHLAPCI	59
4.4.1. Znalosti o češtině.....	59
4.4.2. Komentář k dotazníku pro chlapce třída 6 základní školy.....	60
4.4.3. Postoje k češtině.....	61
4.4.4. Vlastní praxe	63
4.4.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní.....	64
4.5. PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 5-6 DÍVEK NAVŠTĚVUJÍCÍCH KONZULTAČNÍ HODINY	66
4.5.1. Znalosti o češtině.....	66
4.5.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 5-6 základní školy (chodící do odpolední školy), konzultační hodiny	67
4.5.3. Postoje k češtině.....	67
4.5.4. Vlastní praxe	69
4.5.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní.....	71

4.6.	PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 1.-3.TŘÍDY GYMNÁZIA DÍVKY	74
4.6.1.	<i>Znalosti o češtině</i>	74
4.6.2.	<i>Komentář k dotazníku pro dívky třída 1-3 gymnázia</i>	75
4.6.3.	<i>Postoje k češtině</i>	77
4.6.4.	<i>Vlastní praxe</i>	78
4.6.5.	<i>Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní</i>	80
4.7.	PREZENTACE DOTAZNÍKU TŘÍDY 1.-3. TŘÍDY GYMNÁZIA CHLAPCI.....	83
4.7.1.	<i>Znalosti o češtině</i>	83
4.7.2.	<i>Komentář k dotazníku pro chlapce třída 1-3 gymnázia</i>	84
4.7.3.	<i>Postoje k češtině</i>	86
4.7.4.	<i>Vlastní praxe</i>	89
4.7.5.	<i>Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní</i>	91
5.	ZÁVĚR	94
6.	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH MATERIÁLŮ	96
7.	PŘÍLOHY	99
7.1.	RESUMÉ/RÉSUMÉ	99

ÚVOD

Polská škola při Velvyslanectví RP v Praze je jednou z mála polských škol ve světě, která jako jediná je školou denní s plným vyučovacím programem polského Ministerstva školství.

Škola se snaží, aby se polské děti za hranicemi mohly svobodně vzdělávat a mít všechny předměty, které jsou v programových dokumentech polského vyučovacího programu. Rodiče tak mají příležitost, aby jejich děti mohly navštěvovat polské zařízení a mít co nejbližší kontakt s polskou kulturou, tradicemi a hlavně jazykem.

Polská škola si klade za cíl, aby děti poznávaly nejen polskou kulturu, ale i českou. Proto je také ve škole povinný předmět český jazyk. Rodiče jsou velmi vděční, že tento předmět je ve vyučovacím programu. Děti se tak můžou postupně seznamovat s českou abecedou, gramatikou, základními slovními pojmy a během studia se naučí kromě čtení a psaní také větné rozbory. Navštěvují rovněž českou školu a snaží se vzájemně prohlubovat znalost obou kultur formou her a soutěží. Těší mě, že v Praze existuje taková škola, sama jsem byla její součástí.

V Polské škole jsem vystudovala základní a střední školu a během studií na vysoké škole jsem se do této školy vrátila jako pedagog. Tato škola je součástí mé osoby dodnes.

V této práci jsem se věnovala výuce češtiny v Polské škole při Velvyslanectví RP v Praze. Toto téma mě velmi zaujalo a po domluvě s paní ředitelkou Polské školy v Praze mi bylo dovoleno provést dotazník ve všech třídách základní školy. Tak jsem získala volný přístup do prostor budovy a navštěvovala jsem postupně všechny třídy. Po několika týdnech mi byla nabídnuta práce, kterou jsem velmi ráda přijala. To byl začátek práce s dětmi a velká životní zkušenost.

Zaměřila jsem se na postavení a jednak na charakteristiku žáků, jejich kompetence relevantní pro osvojování češtiny a její užívání, včetně postojů,

jednak na charakteristiku školního vyučování češtině a jeho přijímání žáky, a to od první třídy základní školy až do třetí třídy gymnázia.

1. CÍL PRÁCE A METODIKA

V Polské škole jsem zmapovala postavení českého jazyka. Pomocí analýzy programových dokumentů a dotazníkového šetření jsem se zaměřila zejména na výuku českého jazyka. Všíkala jsem si studijního plánu, žáků, práci ostatních učitelů, učebnic.

Práci jsem rozdělila na:

- Historii a vznik polských škol
- Předmět český jazyk na Polské škole v Praze
- Češtinu a vyučování češtiny očima žáků polské školy.

Čeština a vyučování češtiny očima žáků polské školy.

Tato část práce je zpracována na základě informací získaných z dotazníku, na který museli žáci tříd odpovědět. Zajímaly mě jejich znalosti o češtině, postoje k ní, vlastní řečová praxe dětí a v neposlední řadě zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní.

Bohužel na dotazník neodpověděly všechny děti. Ve starších třídách chybí odpovědi na některé otázky, ke kterým se děti odmítly vyjádřit nebo vůbec nepřinesly svoje odpovědi. Domnívám se, že i přes nějaké drobné maličkosti jsem získala poměrně velké množství odpovědí dětí, které byly ochotny svoje názory a postřehy poskytnout.

Získané informace mohou sloužit do budoucna pro plánování výuky češtiny v hodinách českého jazyka v Polské škole, a rovněž pro přípravu učebních materiálů, zvláště učebnice pro polské děti. Tato kniha chybí mezi českými učebnicemi a z vlastní pedagogické praxe mohu potvrdit, že je pro polské děti nezbytná.

Podstatná část práce představuje vyhodnocení údajů získaných v dotazníkovém šetření.

Dotazník je rozdělen na následující části: znalosti o češtině, postoje k češtině, vlastní praxe, zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní.

Znalosti o češtině

1. Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?
2. Je čeština tvůj mateřský jazyk?
3. Je polština tvůj mateřský jazyk?
4. Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.
5. Který jazyk se nejvíce podobá češtině?
6. Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?
7. Který z následujících jazyků je slovanský?
-maďarština, čeština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština
8. Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?
9. Napište příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině)
Příklad: sklep – sklep

Postoje k češtině

1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč?
3. Myslíš si, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč?
7. Mluvíš rád tímto jazykem?
8. Máš češtinu rád?
9. Máš rád české knihy, filmy nebo hudbu?
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele nebo režiséra?

Vlastní praxe

1. Jak dlouho se učíš česky?
2. Mluvíš česky jen ve škole?
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky.
Můžeš potrhout tyto příklady:
-s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší?
-nejobtížnější je.....
-méně obtížné je.....
-nejméně obtížné je.....
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?
8. Máš problémy s výslovností? S čím nejvíce?
9. Při psaní máš problémy s ortografií ? Podej příklady.

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

1. Kolik máte hodin výuky češtiny týdně ve škole?
2. Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?
3. Učíš se tento jazyk ještě někde jinde? Mimo školu? Jestli ano, uveď příklad.
4. Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole?
5. Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?
6. Měli byste více číst? Odůvodni.
7. Měli byste více mluvit? Odůvodni.
8. Co bys osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.
9. Co bys osobně změnil na výuce polštiny?

10. Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat, jak jí využíváš.

11. Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?

2. HISTORIE A VZNIK POLSKÝCH ŠKOL

Polské školy v zahraničí vznikají, mění se a zanikají na základě souhlasu ministra školství Polské republiky. Náklady na provoz těchto škol včetně platů pro pedagogy i další pracovníky jsou hrazeny polským státem. Pravidla jejich fungování jsou upravena zákonem Ministerstva školství. Každá polská škola v zahraničí funguje na základě stanov. První stanovy nově vzniklé školy schvaluje ministr, případné další stanovy jsou připraveny pedagogickou radou (eventuelně se souhlasem školní rady – školní radu a pedagogickou radu schvaluje ředitel školy, do školní rady jsou vybíráni rodiče žáků polské školy na základě hlasování).

Škola může být založena jen tehdy, když se do ní přihlásí nejméně 30 žáků (podle MENIS – Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu / Ministerstva školství a sportu ze dne 27. března 2002); pro zřízení jejich poboček platí rovněž podmínka minimálního počtu žáků, a sice 20 přihlášených. Mezi přihlášenými mohou být také příslušníci polské armády.

Jednotná pravidla regulují rovněž zřizování jednotlivých tříd s prezenční výukou. Od 27. března 2002, to znamená od začátku školního roku 2002/2003, může být výuka ve třídě vedena jen tehdy, když je v ní nejméně 5 žáků. Pokud je ve třídě méně než 5 žáků, vyučování je organizováno v systému sloučení tříd nebo v systému dálkového studia. Dříve, před tímto ustanovením, byl minimální počet menší, stačili pouze tři žáci. V průběhu let dětí přibývalo. Z těchto důvodů se předpisy musely změnit.

Délka vyučovacích hodin, termíny prázdnin a svátků ve vyučování jsou podřízeny organizaci škol toho státu, na jejímž území škola funguje. Tyto termíny může určovat a měnit ředitel školy společně s pedagogickou a školní radou.

2.1. Druhy polských škol

Tři druhy škol, které vznikají při polských diplomatických zastupitelstvích:

Při polských zastupitelských úřadech vznikají školy trojího typu.

- a) **Úplné** školy – realizace programu učiva je stejná jako v Polsku. Organizace škol tohoto typu je závislá na počtu žáků a tříd v daném školním roce.
- b) **Neúplné školy** – jsou určeny žákům, kteří navštěvují zároveň jiné školy.

Neúplná polská škola jim nabízí výuku pouze v omezeném okruhu předmětů, především v těch, které se vztahují přímo k Polsku (polský jazyk, dějepis, zeměpis Polska), dále v občanské výchově a také v matematice, pokud je vzdělávací program v nich v polských školách odlišný od programu škol, které žáci navštěvují.

- c) **Třetím typem** jsou tzv. školní konzultační místa (polsky SPK – Szkolny Punkt Konsultacyjny). Byla založena jako pobočky Základní školy a Gymnázia ve Varšavě. Tyto školy slouží jako forma pomoci v učení dětem, které se učí v korespondenčním vzdělávacím systému. Cílem výuky v těchto školách je (a) probrání závažnějších témat programového materiálu, (b) pomoc žákům v cvičeních (kontrolní práce), (c) zapamatování učiva z programu.

2.2. Vznik a rozvoj polských škol za hranicemi

První školy a školní konzultační místa byly založeny při polských ambasádách a konzulátech koncem 60. let. V té době narůstal počet Poláků, kteří odjížděli za prací do ciziny s celými rodinami.

Děti polských pracovníků vyslaných do práce v socialistických zemích navštěvovaly školy při sovětských ambasádách. Od poloviny 60. let bylo více lidí, kteří byli také zaměstnáváni v kapitalistických zemích. Tehdy se objevil problém se zajištěním povinné školní docházky, především pro neznalost jazyka země, ve které rodiny pobývaly. Byl zde také problém v odlišném programu vyučování mezi místní školou a polskou školou.

První osobou, která zdůraznila tento problém a upozornila na nedostatky, byl Jan Karolczak, ředitel Sdružení škol ve Varšavě. Ten také předložil tehdejšímu Ministerstvu osvěty návrh na vytvoření organizovaného systému výuky dětí Poláků, kteří krátkodobě nebo dlouhodobě pobývají za hranicemi svého státu. V odpovědi na tuto prosbu Ministerstvo osvěty vydalo příkaz zajistit v jednom z polských korespondenčních gymnázií při velvyslanectví ve Varšavě dálkovou výuku dětí pobývajících v těchto státech (šlo o Itálii, Egypt, Irák, Tunisko, Francii, Anglii). Ve školním roce 1968/1969 pak vydalo souhlas s vytvořením prvních polských škol za hranicemi (v Moskvě a Pekingu) a konzultačních míst (v Havaně). V dalších letech vznikala konzultační místa i v jiných zemích při polských velvyslanectvích.

Konečně roku 1973 (15. května) Ministerstvo osvěty a výchovy podepsalo nařízení č. 81 o vytvoření Sdružení všeobecně vzdělávacích škol pro výuku dětí polských občanů dočasně pobývajících za hranicemi (ZSO – polská zkratka originálního názvu *Zespół Szkół Ogólnokształcących dla Kształcenia Dzieci Obywateli Czasowo Przebywających za Hranicą*).

Od té doby počet škol a konzultačních míst pořád stoupá. Počet dětí vždy přímo závisel na počtu polských pracovníků v daném státě. Zpočátku vzniklo mnoho

konzultačních míst, do kterých děti přijížděly nejčastěji jednou měsíčně. Pro velký počet zájemců v některých státech byly otevřeny denní školy, které měly úplný program výuky. Jiná konzultační místa byla přetvořena na úplné a doplňující programy výuky. Nejvíce škol, celkem 11, vzniklo ve školním roce 1985/1986 a také 1986/1987. K nim patřila škola v Moskvě, v Havaně, Londýně, Paříži, také v Tripolisu a Benghazii. V Zarii vznikla škola pro děti polských učitelů a profesorů přednášejících na nigerijské univerzitě. Z postupem času se počet denních škol změnil. Záviselo to na politické situaci daného státu a také Polska, a hlavně na politicko-hospodářské spolupráci Polska s příslušnými zeměmi.

Například v polovině 80. let v Pekingu počet dětí velice poklesl. V důsledku tohoto poklesu byla škola změněna na konzultační místo. Ve školním roce byla zrušena polská státní škola v Havaně, a to ze stejných důvodů. V roce 1991 byla zavřena škola v Bagdádu. Příčinou byla válka v Perském zálivu.

Počet Poláků v bývalém Československu výrazně vzrostl v 90. letech. Změnila se zde politická struktura a také ekonomické podmínky. Hodně Poláků zde hledalo práci. Vznikla tak potřeba otevřít denní školu. Na sklonku 80. a 90. let mnoho Poláků emigrovalo do Řecka a Belgie. Zpočátku v těchto místech byla jen konzultační místa. V roce 1997 vznikla v Aténách denní škola a dnes ji navštěvuje 700 žáků, ale vede pouze doplňující a korespondenční výuku. V Bruselu je podobná situace. Tyto dvě polské školy za hranicemi jsou dnes největší.

Ve školním roce 2002/2003 zůstaly jen 4 školy a 2 konzultační místa, které realizují úplný program výuky.

Celkový počet žáků přitom neustále stoupá; v roce 2002/2003 do polských škol při polských velvyslanectvích a konzulátech chodilo 6840 žáků.

2.3. Vznik, vývoj a současný stav polské školy v Praze

2.3.1. Vznik polské školy

Polská škola při Velvyslanectví Polské republiky v Praze je jednou z několika desítek míst stejného typu za hranicemi státu. Vznikla v 1970 roce pro potřeby dětí Poláků dočasně pobývajících v bývalém Československu. Během 17 let výuka probíhala v doplňujícím a konzultačním systému. Výuka probíhala pouze odpoledne, dvakrát týdně, a také v sobotu. Vyučovaly se předměty: polský jazyk, dějepis a zeměpis Polska. Program jiných předmětů děti realizovaly v českých školách. V roce 1987 veliký počet dětí, téměř 150 žáků, donutil vedení změnit charakter školy, a tím se škola stala školou denní. Od této doby vyučování obsahuje všechny předměty, stejně jako v polských školách.

V r. 1999 , z důvodů reformy systému vzdělání, byla škola změněna na Společnost škol při Velvyslanectví RP v Praze (orig. název: Zespół Szkół przy Ambasady RP w Pradze).

Vzniklo :

6 ročníků základní školy,

3 ročníky gymnázia,

3 ročníky lycea.

Od r. 2001 škola nese jméno sv. Jadwigy. Od začátku školy měl plný pracovní poměr pouze ředitel , který byl vyslán z Polska. Všichni ostatní učitelé (Poláci, kteří bydleli nastálo nebo dočasně v Čechách) měli nanejvýš poloviční pracovní poměr. Z důvodů zmenšení počtů žáků (během několika posledních let) byla v roce 2002 zrušena pozice ředitele a vytvořena pozice vedoucího školy a název byl změněn na. Školní konzultační místo při Velvyslanectví RP v Praze (orig.

název: Szkolny Punkt Konsultacyjny przy Ambasadzie RP v Pradze). Tato změna nijak neovlivnila vnitřní organizaci školy.

2.3.2. Organizace školy

Školní konzultační místo sv. Jadwigy při Velvyslanectví RP v Praze (dále jen škola nebo polská škola) je zastupitelským úřadem osvěty, fungujícím na zásadách státní školy v Polsku na základě zvláštních ustanovení pro polské školy za hranicemi.

Tato škola je podřízena Souboru škol pro děti polských občanů dočasně pobývajících za hranicemi se sídlem ve Varšavě (orig.název: Zespół Szkół Dla Dzieci Obywateli Polskich Czasowo Przebywających za Granicą z siedzibą w Warszawie).

Soubor a škola jsou dotované státem. Školu zakládá, mění a ruší ministr, na základě návrhu ředitele, posouzeného velvyslancem RP v Praze. Pedagogickou kontrolu nad školou provádí Soubor.

Do škol jsou přijímané děti polských občanů dočasně pobývajících nebo dlouhodobě bydlících za hranicemi a také děti osob polského původu, kteří nejsou polskými příslušníky. Vyučování je celkově zdarma a podle počtů žáků, je řediteli připsán speciální paušál, to znamená týdenní podíl hodin.

Školu v Praze vede ředitelka jmenovaná polským ministerstvem školství. Působí na ní pedagogové přijímaní na základě výběru ředitele školy. Větší část je placena ze státního rozpočtu polských zlotých a eurech, v menší míře zde působí učitelé placení mimo státní rozpočet.

Část učitelů pobývá v České republice jen dočasně (mnoho let zde působili pouze učitelé dočasní). Většinou jsou to manželky delegovaných příslušníků, stipendistů a odborných pracovníků.

Část představují učitelé s trvalým pobytem na území České republiky. Jsou to polští emigranti; osoby, které se zde usídlily většinou v souvislosti se sňatkem

s českým občanem, a pak také v souvislosti s redukcí počtů pracovníků ambasády a konzulátu.

Mezi 15 učiteli jsou dnes čtyři osoby působící v ČR jen dočasně, a to dvě manželky polských podnikatelů v ČR, jeden polský kněz kláštera dominikánů v Praze a jedna studentka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy; dále dvě osoby, které byly vyslány do ČR polským státem, jedna na pozici ředitelky, jedna na polský konzulát, a konečně devět polských příslušníků s trvalým pobytem na území České republiky, kteří žijí v manželství s příslušníkem českého státu.

2.3.3. Žáci

Podle vyhlášky MENIS (Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu) povinná školní docházka a také povinnost učení může být splněna jen tehdy, když docházky do polské školy realizují tzv. rámcový (dříve plný) plán výuky. Dále se přijímá i možnost docházky dálkovou formou, která zahrnuje tzv. rámcový plán výuky (dříve individuální nebo korespondenční výuka). Jako poslední složka platí docházka do škol v zemi, ve které žák pobývá (nebo do jiných škol-dříve do škol při sovětských ambasádách, nyní do mezinárodních škol, nejčastěji s angličtinou jako vyučovacím jazykem).

Do škol mohou být přijaty děti polských státních příslušníků trvale bydlících za hranicemi a také děti osob, které nejsou polskými příslušníky, v případě, že škola má volná místa a dostačující pracovní a finanční podmínky. U polských dětí dočasně pobývajících nebo trvale bydlících za hranicemi a také u dětí, které mají polské předky či polskou národnost, je docházka zcela zdarma.

Vyhláška MEN ze dne 28. listopadu 1996 roku říká:

„Vzdělání dětí, které nejsou polskými příslušníky, s výjimkou případů, které jsou uvedené výše, je placené. Tuto částku určuje ředitel školy a o těchto věcech se radí s nadřízenými určité diplomatické pobočky. V tomto případě tato částka nesmí překračovat hodnotu za vzdělání v jiných než státních školách daného typu

státu, kde pobývá. Jen v málo případech ředitel může tuto částku snížit nebo platbu celkově zrušit“.

Děti, které jsou v polských školách za hranicemi svého státu a které zde pobývají z určitých důvodů, jsou buď žáci delegovaných pracovníků nebo děti rodičů pracujících za hranicemi státu (kolem 36 % v 1997 roce), dále děti polských státních příslušníků trvale bydlících na území České republiky, majících polské pasy (kolem 23 % v 1997 roce), děti původem z Polska: narozené v manželství polsko-zahraničním, děti Poláků trvale bydlících v jiném státě, které mají cizí pasy, atd. Tato poslední kategorie dětí pořád narůstá.

Ze statistik z roku 2000 je zřejmé, že ve většině polských škol za hranicemi kolem 30 % žáků tvoří děti delegovaných pracovníků z Polska do práce za hranicemi a 70 % děti všech ostatních kategorií. Výjimkou jsou pouze školy při ambasádách : v Moskvě, Benghazi, Tripolisu a konzultační školy: v Peking, Šanghaji, New Delhi, kde prakticky 100 % žáků pochází z rodin, které byly vyslány do těchto zemí státem.

2.4. Cíle a úkoly školy

Cíle a úkoly polské školy v Praze určuje ředitelka školy. Je to text, který je mottem školy. Vedení školy se snaží, aby polská škola v Praze umožňovala realizaci školních povinností v plném rozsahu s dodatečným programem žákům, kteří navštěvují jiné školy na území České republiky. Realizuje úkoly v okruhu zápočtů, rozšiřuje znalosti a výchovu, která umožňuje všestranný rozvoj žáka. Udává správný směr ve vývoji osobnosti ve společnosti a umění spoluzítí a spolupráce ve skupině. Hlavně vytváří dobré prostředí pro žáky, přispívá k jejich integraci a společnému odstraňování problémů, které souvisí s odcestováním z rodného státu a změnou prostředí dítěte.

Tato škola udržuje národní tradice spojené s rodným státem a rozvíjí národní povědomí. Dbá o kulturu polského jazyka, vytváří úctu k České republice a Čechům, poznává její kulturu a tradice. Podle možnosti se stará o žáky i mimo vyučovací hodiny.

3. PŘEDMĚT ČESKÝ JAZYK NA POLSKÉ ŠKOLE V PRAZE

3.1. Český jazyk v programových dokumentech

Český jazyk byl do programu polské školy zaveden v roce 1991 na základě ustanovení ředitelky školy. Tento předmět měl již od začátku připravovat děti, které zde pobývají, k poznání české kultury a tradic. Měl děti seznámit s českým jazykem a obohatit jejich řeč. Je to jakási snaha vedení školy přiblížit dětem vše potřebné k výuce v cizí zemi a později i na českých školách. Český jazyk je v polské škole od roku 2006-2007 dotován polským státem. Znamená to, že rodiče nemusí za výuku českého jazyka ve třídách od 4. třídy základní školy do 3. třídy gymnázia platit. V dřívějších letech na tento předmět bohužel nebyly dotace. Ve třídách 1–3 základní školy je český jazyk nepovinný.

Třídy jsou velice malé, minimální počet tvoří 4 žáci. I když český jazyk nebyl povinný, všichni rodiče velice rádi zapisovali své děti na vyučování. Je zřejmé, že chtějí, aby děti poznaly základy české gramatiky, reálie, základní pojmy a českou kulturu. Žáci potřebují komunikovat také mimo školu s dětmi ze svého okolí, také se snaží dorozumívat se s Čechy na ulici, v obchodě, v kině atd.

Čeština je 2 hodiny týdně v každé třídě. Ve škole pracují 2 učitelé češtiny. Na základní škole polská studentka Karlovy univerzity vyučuje český jazyk již třetím rokem, v posledních ročnících gymnázia pak český učitel, který žáky připravuje k práci v české škole.

Osnovy určuje každý učitel češtiny sám. Většinou jsou to příslušné osnovy českých škol. Ve třídách je používán materiál knih Český jazyk a také Prvouka z nakladatelství Prodos. V českém jazyce se děti seznamují se základy české gramatiky, poznávají české jazykovědné pojmy, učí se komunikovat s okolím, v

omezené míře se seznamují s českou literaturou. Hlavní důraz je kladen na poznání české kultury a zvládnutí jazyka na takové úrovni, aby se žáci dokázali úspěšně dorozumívat v cizím státě. Děti se snaží využít jazyk v běžném životě, k nakupování, k dorozumívání s Čechy ve společnosti a také mezi svými českými kamarády. Ve starších třídách se seznamují s gramatikou a gramatickými pojmy. Tento fakt je velmi důležitý pro pozdější využití těchto znalostí v českých školách, do kterých žáci ve vyšších ročnících přecházejí.

V Polské škole je celkem 54 žáků.

3.2. Český jazyk v učební praxi

Počet žáků

Celkový počet žáků v denní škole:30 žáků

Třídy

1. třída, počet : 5 žáků

2. třída, počet: 5 žáků

3. třída, počet: 5 žáků

4. třída, počet: 4 žáci - 1 žák z Moldávie, 1 žákyně napůl Polka, napůl Chorvatka

5./6. třída, počet: 4 žáci - 1 žák napůl Čech a napůl Polák

1. třída gymnázia, počet: 6 žáků - 2 žáci napůl Češi a napůl Poláci, 1 žák napůl Polák, napůl Ukrajinec, 1 žákyně napůl Polka a napůl Češka

2./3. třída gymnázia, počet: 1 žákyně.

Celkový počet žáků v odpolední škole:24 žáků

Třídy

1. třída, počet 6 žáků

2. třída, počet: 3 žáci

3. třída, počet: 2 žáci

4. třída, počet: 4 žáci

5/6. třída, počet: 3 žáci

1-4 třída gymnázia, počet 4 žáci

Počet žáků v polské škole v Praze je každým rokem jiný. Tato situace vzniká působením pracovních podmínek rodičů, kteří přijíždí do České republiky za prací.

V době vzniku polské školy zde děti a jejich rodiny pobývaly 4 roky. Ve většině případů tato situace rodičů byla podmíněná pracovními podmínkami dané firmy. Každá smlouva, kterou pracující rodiče podepsali, byla většinou pouze čtyřletá. V málo případech bylo možno tuto smlouvu prodloužit. Děti a jejich rodiče tak zde pobývali jen toto období.

Nyní je situace trochu jiná, změnil se politický režim, snaha o podnikání je větší a daleko rozšířenější, a tak mnoho rodin se zde usídlilo i natrvalo, aby zde mohlo vést své soukromé podniky či pracovat ve velikých korporacích delší dobu, nežli tomu bylo v době komunistického režimu.

Velikým problémem, s kterým se škola vyrovnává, jsou konkurenční soukromé školy s cizím vyučovacím jazykem, jako je například: anglická, americká, německá či ruská. Rodiče si v dnešní době mohou dovolit zaplatit svým dětem drahé vzdělání, popřípadě jim tuto školu může zaplatit i firma, ve které pracují. Hodně žáků tak odchází a škola se výrazně zmenšuje. Samozřejmě tato situace velmi narušuje chod školy. Počet dětí se snižuje a to znamená, že denní škola může být zrušena. Pokud by k této situaci mělo dojít, zůstane polská škola jen odpoledním konzultačním bodem, kde se budou vyučovat pouze předměty, jako je polský jazyk, dějiny Polska, zeměpis Polska. Základní škola bude poskytovat doplňující vzdělání během víkendů.

Práce se žáky v českém jazyce je velmi obtížná. Děti často zůstávají v České republice velmi krátce nebo přestupují do jiných škol. Na druhé straně jsou ve škole děti, které se narodily v Čechách a jeden z rodičů je původem Čech. Tyto děti společně chodí do jedné třídy. V průběhu hodiny je velmi obtížné tyto dva podstatné rozdíly spojit v jeden celek. Je zapotřebí připravit hodiny tak, aby všechny děti mohly pracovat společně, popřípadě zvlášť, kdy jedni pracují písemně, druzí jsou zapojeni do ústního rozhovoru. Bohužel je to velmi obtížná cesta a musí se zvolit nějaký kompromis. Hodina má pak určitý smysl. V případě, že celá třída pracuje na jedné úrovni a do třídy přijde nový žák, který nemá žádné zkušenosti s českým jazykem, musí se pro tohoto žáka najít náhradní

hodina, ve které dožene příslušnou látku sám, s pomocí učitele češtiny. Je nutné, aby tomuto žákovi byla věnovaná maximální pozornost. Dítě pak má o cizí jazyk zájem a je dostatečně motivováno k výuce nového jazyka, v tomto případě češtině.

3.3. Poslání školy

Polská škola při Velvyslanectví Polské republiky v Praze je školou, která umožňuje žákům získat znalosti a dovednosti, které jsou v dnešním světě velmi důležité, vychovává člověka samostatného, kreativního, dobře připraveného k další etapě vzdělání v Polsku a v Čechách. Tato instituce také pozitivně motivuje žáky k všestrannému vývoji, učí efektivní spolupráci v týmu, rozvíjí cit ke kráse přírody a spoluzodpovědnost za přírodu kolem.

Škola učí využívat informace z různých zdrojů a efektivně používat informační technologie, rozvíjí také kreativitu mysli a originalitu. Zaměřením Polské školy je rovněž kontakt s polským státem a polskou komunitou v České republice. Zabývá se kulturním životem a účastní se všech důležitých kulturních setkání nejen v Polském středisku, ale i na polském velvyslanectví. Je také důležité, že se snaží seznámit děti s českým jazykem a tradicemi českého národa. Připravuje žáky k společnému žití v rodině, ve státě, v sjednocené Evropě.

3.4. Úkoly a cíle školy ve vzdělání

Velký důraz škola klade na dobré prostředí pro výuku žáků, na individuální přístup k žákovi, na volbu takových metod a forem výuky, které by odpovídaly možnostem žáka. Škola má za úkol motivovat žáka i vhodným hodnocením, zaměřit se na problémy žáka a v rámci možnosti je odstraňovat, poskytovat mu v případě potřeby dodatečné hodiny, které dítěti pomůžou dohnat látku. Škola nezapomíná na inspiraci žáků a učitelů k tvůrčímu vývoji. Organizuje konkurzy, závody vyvolávající v žácích chuť ke spolupráci a soutěžení. Dává šanci každému, kdo je lepší jen v určitých předmětech, rozvíjí zájmy a organizuje různé zájmové kroužky, vycházky do divadel, muzeí, na výstavy a také víkendové pobyty v přírodě.

K hlavním cílům školy patří učení a vzdělávání se v okruhu vlastivědném a realizace programu „Polsko naše vlast“, klade důraz na poznání polštiny jako rodného jazyka v každodenní komunikaci. Nezapomíná na český jazyk a spolupracuje s českou školou, kde se děti seznamují s českou kulturou, tradicemi, kde se snaží používat český jazyk v komunikaci s českými vrstevníky.

Velikým problémem v polské škole jsou spojené třídy. Je to třída, která je spojená s jinou třídou kvůli malému počtu žáků v obou třídách. Tento problém řeší škola vytvářením speciální metody práce v těchto spojených třídách. Dále škola chce realizovat didaktický program přizpůsobený konzultačním žákům a zvyšovat kvalitu vzdělání pedagogů.

3.5. Výchova dětí

Škola chce vytvořit příjemnou atmosféru pro všechny žáky, přizpůsobit školu tak, aby byla bezpečná pro všechny, bez násilí, drog a alkoholu. O každého žáka je individuálně postaráno. Škola každému ráda pomáhá k vytváření své vlastní osobnosti a integruje školní komunitu organizováním zajímavých setkání, výletů, společnými oslavami svátků a důležitých tradic. Pro školu je také velmi důležitá spolupráce s rodiči nebo s právními zástupci dětí, navazování kontaktů s polskou kolonií na území celé České republiky a také udržování kontaktů s českými vrstevníky. V případě, že rodiče potřebují pomoc ze strany státu, se škola a ředitel snaží pomáhat v těžké situaci rodině různými cestami, např. finanční podporou, v tomto případě neplacením jazykových kurzů, družiny či jiných placených kroužků. Mezi další důležité body ve výchově žáka patří respektování demokratických zásad společného fungování žáků, spravedlivého zacházení se všemi dětmi, známkování nestranné a objektivní, organizování materiální pomoci všem, kteří to potřebují.

3.6. Organizace a fungování školy

Hlavními body je spolupráce s orgánem řídícím školu, dobrá organizace práce školy, která inspiruje k tvůrčím nápadům, jak pedagogům představovat různé formy školení, jak navazovat kontakty s jinými školami s cílem lépe se vzájemně poznat. Škola se snaží poznat své silné a slabé stránky a dobře plánovat další rozvoj své činnosti. Systematicky obohacuje výbavu školy, mezi které patří i počítačová učebna.

4. ČEŠTINA A VYUČOVÁNÍ ČEŠTINĚ OČIMA ŽÁKŮ POLSKÉ ŠKOLY V PRAZE

Dotazníkové šetření jsme zaměřili na několik skutečností:

- (a) na zjištění, jaké znalosti o češtině žáci polské školy mají,
- (b) na zjištění jejich postojů k češtině a jejímu užívání,
- (c) na jejich reflexi vlastní komunikační praxe v češtině, včetně největších komunikačních obtíží,
- (d) na zjištění názoru žáků na vyučování češtině, včetně jejich doporučení, jak by měla být výuka upravena, aby byla efektivnější.

Budeme se postupně zabývat daty získanými ve třídách: 1-3 dívky, 1-3 chlapci, 4-6 dívky, 4-6 chlapci, 1-3 gymnázium dívky, 1-3 gymnázium chlapci

4.1. Prezentace dotazníku třídy 1-3 dívky

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnilo pět dívek. Tři dívky z 1. třídy, jedna dívka z 2. třídy, jedna dívka z 3. třídy.

4.1.1. Znalosti o češtině

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	Nevím, několik tisíc	Nevím	Nevím
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ne	Ne	Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano	Ano	Ano
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	polština	Španělština,polština	polština
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Polština	Slovenština, polština	Polština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Česká rep.	Česká rep.Jedna žákyně uvedla státy: Německo, Ukrajina Rusko, Litva.	Česká rep.
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Čeština, slovenština, polština, srbština	Čeština, polština, ukrajinština, maďarština	Čeština, ruština, slovenština, litevština
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Turnov, Liberec, M. Boleslav, Harrachov, Karlovy Vary	Praha	Praha, Liberec, Brno, Česká Lípa
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	záchod– zachód.	čerstvý-czerstwy, baletka-baletka	Žádná odpověď

4.1.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 1-3 základní školy

Znalosti o češtině

Ověřila jsem znalosti žáků o češtině, sloužily tomu otázky, které jsem sestavila v dotazníku.

Odpovědi ukázaly, že žáci mají základní povědomí o češtině. Bohužel u této věkové kategorie děti nedokáží na vše odpovědět správně. V první otázce dvě dívky z 1. a 2. třídy napsaly odpověď v tisících. Svědčí to o tom, že dívky nevědí, jaký je počet obyvatel České republiky. Je ale také možné, že žákyně nemají představu, co znamená číslice sto, tisíc, milion.

V otázce čtyři, jedna dívka uvedla, že jejím rodným jazykem je španělština. Tato dívka společně s rodiči, tátou Polákem a mámou Španělkou, žijí v České republice dva roky.

V otázce číslo šest žákyně v 1. a 3. třídě uvedly Českou republiku. Nebraly v potaz Slovensko nebo jiné státy. Protože je to první stupeň základní školy, předpokládám, že žákyně nebudou mít znalosti dostatečně rozvinuté.

V těchto třídách žákyně nedokáží také zařadit správně slovanské jazyky. Maďarštinu řadily mezi slovanské jazyky.

4.1.3. Postoje k češtině

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Ano. Je to fajn jazyk, čeština pomůže k dorozumívání (příklad jedne žákyně)	Ne	Ano, můžeme snadněji nakupovat. Ne čeština se mi k ničemu nehodí; tento jazyk nemám ráda. (holčička španělského původu)
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ne/Ano, protože tento jazyk je důležitý protože zde bydlím. (pouze 1 osoba)	Ne	Ne
3. Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano	Ano	Ano
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ne	Ano	Ne
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano, protože je podobný polštině, protože je pěkný	Ano/Ne, ne, nelíbí se mi Má výrazy, které se mi nelíbí.	Ano, jsou v něm různá slova (zde pravděpodobně žákyně myslí na nová slova)
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Těžká slova, psaní	Nic	Všechno se mi líbí
7. Mluvíš rád tímto jazykem?	Ano	Ne	Nevím
8. Máš češtinu rád?	Ano	Trochu	Trochu
9. Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Ano hudbu v rádiu a divadlo, když je v televizi představení, tak se mi líbí jak lidi u toho tancují.	Ano	Nevím
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ano, kamarádi	Ne	Nevím, Zuzana Navarová

Postoje k češtině

Zde jsem zpozorovala, že polština je pro děti této věkové kategorie důležitější. Pouze v 1. třídě žákyně, která chodí na dodatečnou češtinu mimo vyučovací hodiny, uvedla, že tento jazyk je pro ni důležitý, protože zde bydlí. Žáci nerozumí slovům, co je pro ně důležité. Snaží se odpovídat na otázky přesně. Děti mají rády češtinu, ale mají s ní také malé zkušenosti. Neznají skladatele, spisovatele, režiséry. Mají malou všeobecnou znalost gramatiky. V první třídě můžeme pozorovat z odpovědí, že jim činí potíže těžká slova. Je možné, že děti nerozumí jinému pravopisu. Háčky a čárky jsou pro ně velmi složité a neslyší rozdíly v délkách samohlásek. Forma písma je velmi odlišná od polské formy. Diakritika je jiná a určitě zde pozorujeme, že dívky se velmi často pletou. Některým se nelíbí tento jazyk a mají k němu určitý odpor a pozorují, že se učí z donucení. I když musím podotknout, že ve třídách 1-3 základní školy jsem velmi překvapena, že některé odpovědi jsou velice zajímavě odpovězeny. Žákyně jsou jak na svůj věk velice vyspělé.

4.1.4. Vlastní praxe

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1. Jak dlouho se učíš česky?	1 rok, 3 měsíce	2 měsíce	5 měsíců,
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ne	Ano
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě.	kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě.	Žádná odpověď
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?	Ano, rádio, televize	Ano, poslouchám rádio, čtu knížky	Ano, rádio v autě.
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	-nejobtížnější je psaní -méně obtížné je čtení -nejméně obtížné je poslouchání	-nejobtížnější je psaní -méně obtížné je čtení -nejméně obtížné je poslouchání	-nejobtížnější je psaní -méně obtížné je čtení -nejméně obtížné je poslouchání
6. Máš problémy s porozuměním českého jazyka?	Ne	Ano	Někdy
7. Máš problémy s porozuměním polského jazyka?	Ne	Ne	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ano, jen když jsou to těžká slova, z některými výrazy	Ne	Ne
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano	Ano	Ano

Vlastní praxe

Zde žákyně nemají velikou praxi z českým jazykem v této věkové kategorii. Většinu času tráví se svými rodinami, kde společně mluví polsky. V dnešní době existují již satelitní vysílače a děti málo sledují českou televizi. Neznají české pohádky. Vše směřuje spíše k západním pořadům a programům. V průběhu

hodiny, kdy se učitel ptá, pouze malé procento dětí pozná pohádkové postavy z televize či knih. Není to jen problém polské společnosti, ale i českých dětí. Méně čtou a spíše se věnují hře na počítači nebo na mobilu. Dnešní děti mají spoustu kroužků a mimo školních aktivit. Domů často chodí velmi pozdě a mají čas pouze na domácí úkoly.

Žáci polské školy také nemají mnoho kontaktů s českými žáky, pouze se svým blízkým okolím, kde bydlí. Ptáme se, jestli je to problém rodičů, či školy? Polská škola má na češtinu málo vyučovacích hodin týdně a to je nedostačující. Děti nemohou poznat vše. Výuka probíhá pouze 45 minut, dvakrát týdně. Učitel se musí věnovat výuce základních znalostí, psaní, mluvení a čtení. Děti samy v těchto nižších třídách se rády učí a poznávají své nové okolí. Nejlépe se učí a rychle si zapamatovávají učivo. Ze svého pohledu můžu zdůraznit, že látka musí být předána formou hry, zábavy a dobré přípravě knih. Knihy nejsou pro cizince tohoto věku dobře připravené. Vlastně neexistují pomůcky, které by odpovídaly vzdělávání cizích státních příslušníků. Jsou připraveny pouze knihy pro věkově starší ročníky, které jsou velmi dobře zpracované. Bohužel na trhu je pouze málo nakladatelství, jejichž produkci mohu ve své práci používat.

Je také důležité, aby se rodiče, pokud chtějí zůstat v České republice déle, snažili o lepší přístup ke všem materiálům a aby měli bližší kontakt s Čechy nejen přes polskou školu, ale také ve svém okolí, kde bydlí. To je nejlepší praxe, kterou dítě může získat v tak mladém věku. Toto vždy rodičům připomínám a snažím se, aby děti měly podporu právě od dospělých. Pokud rodiče mají zájem vzdělávat své děti, budou jasně vidět změny i ve výuce. Žákyně raději odpovídají, často se hlásí, méně se stresují a pomáhají svým kamarádům. Ze své vlastní zkušenosti musím konstatovat, že výuka v kolektivu je pak příjemnější a méně stresující, hlavně pro žáky.

4.1.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1.Kolik máte hodin výuky?	½	2	2
2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	5/16	16	11
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde? Mimo školu? Jestli ano, uveď příklad?	Ne	Ne	Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole. Ano-Ne	Ano, nerozumím otázce	Ano	Ano
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské	Nevím	Ano, protože se můžeme naučit český jazyk, protože dělám hodně chyb	Nevím
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ano	Ano, protože to mám ráda, abych uměla písmena	Ano, pak lépe porozumíme, budeme lépe mluvit.
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ano	Ano	Ano
8.Co byste osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.	Nic	Více scének, méně čtení a psaní	Nic
9.Co byste osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Nic	Nic	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš. Můžeš napsat, jak jí využíváš.	Ne	Ne,některé otázky byly těžké	Ne
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Ne	Ano, chybí více informací o osobě, která vyplňuje tento dotazník a otázky, jestli máme rádi učitele.	Ne

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

Zajímavým jevem v učení mladších tříd na základní škole je práce z dětmi. Dobrým způsobem na přípravu hodiny (podle mé, zkušenosti a také zkušenosti ostatních učitelů polské školy), je dobrý kontakt s žákem, dobrá příprava na hodinu, používání různých pomůcek a samozřejmě odměny formou ústní a písemnou. V průběhu hodiny je důležitá nejen výuka při níž žáci sedí, ale také výuka s pohybem. Děti v těchto třídách nedokáží 45 minut sedět na jednom místě a při tom pouze poslouchat a psát poznámky do sešitu či knihy. Pohyb a úkoly v hodině formou představení daného tématu a scénky jsou velmi potřebné, a v průběhu vyučování je možno pozorovat, jak žák dokáže vnímat učitele a zároveň si zapamatovávat dané učivo. V dnešní době pozorujeme velké nedostatky a mnoho různých nedostatků psychického či jiného původu. Samozřejmě i v této škole se můžeme setkat z dyslektiky a dysgrafie. Děti často vnímáme jako mechanismus, který se musí naučit látku v průběhu určitého času. Tím, že žáky vystavujeme stresu a rychlosti, s jakou dokážeme pracovat my dospělí, nedosáhneme úspěchu. Můžu zde uvést jako příklad žákyni, která by ráda předváděla více scének v průběhu hodiny. Je dobré, že malé děti dokáží uvést názor a dát tím najevo, co se jim líbí a co ne.

Čeština je pro tak malé děti velice těžká. K tomu si musí zvykat na nové prostředí, tak odlišné od toho, ve kterém pobývaly.

Některé otázky jsou nesrozumitelné a velice obtížně se dětem odpovídá na některé dotazy. Musíme si uvědomit, že ne všechny děti jsou zde stejně dlouho. Některé zde žijí od narození a některé pouze pár měsíců.

4.2. Prezentace dotazníku třídy 1-3 chlapci

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnilo pět chlapců. Dva z 1. třídy, jeden chlapec z 2. třídy, jeden chlapec z 3. třídy

4.2.1. Znalosti o češtině

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	2200, Nevím	10 mil.	12 mil, nevím
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ne	Ne	Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano	Ano	Ano- Ne(ruština)
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	Ne	Nevím	Ne
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Polština	Slovenština	Slovenština, Polština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Nevím	Česko, Slovensko, Ukraina	Slovensko, Česko
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Nevím, čeština, ruština, slovenština	Čeština, ukrajinština, slovenština	Nevím
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano	Ano	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Ano	Ano	Ano

4.2.2. Komentář k dotazníku pro chlapce třída 1-3 základní školy

Znalosti o češtině

Zde musíme připomenout, že chlapci jsou ještě velice malí na to, aby věděli, jaký je přesný počet obyvatel v České republice. Pouze jeden žák odpověděl správně, protože tento dotazník už jednou psali jeho rodiče. Při druhém pokusu, chlapec znal odpovědi. V této anketě se objevují zajímavé odpovědi, hlavně proto, že ve třídách jsou různé děti. Dokonce jeden žák je z Moldávie. U tohoto žáka je veliký problém hlavně s jazyky. Žák nemluví dobře polsky a dělá mu velké problémy používat navíc češtinu. Doma hovoří rusky a k tomu navštěvuje hodiny angličtiny.

U otázky číslo osm, se ukazuje, že žáci poměrně dobře znají Českou republiku. Zde uváděli názvy českých měst s velikým přehledem. Děti v této věkové kategorii dokáží také najít alespoň jedno slovo stejně znějící s rozdílným významem, například czerstwy-čerství, koniecznie-konečně, list-list
Pouze jeden žák nedokázal v této otázce najít příklady.

4.2.3. Postoje k češtině

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Ano	Ano, protože můžu mluvit s českými kamarády, protože bydlím v Čechách, kde všichni mluví česky	Ano, v budoucnu můžu najít práci v Čechách, protože chci pochopit
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ne	Ne, protože bydlím v Čechách	Ne, protože mám hodně kamarádů
3. Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano	Ano	Je to možné
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ano	Ano/Ne	Ano
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano, je zábavný	Ano, je podobný polštině	Ano, na českém jazyce jsou různé hry, za 5 hvězdiček za práci v hodině, každý obdrží samolepku a známku.
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Nevím	Nic	Těžké věty
7. Mluvíš rád tímto jazykem?	Ano	Ne	Ano
8. Máš češtinu rád?	Ano	Trochu	Ano
9. Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Ano, filmy	Ano, filmy, knihy	Ano, filmy
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ne	Ne	Ne

Postoje k češtině

V první otázce, malé děti dokáží odpovídat velice přesně a zajímavě. Už v tak malém věku jeden z žáků přemýšlí o své budoucnosti. V druhé otázce děti uvádějí odpovědi, které se nehodí k dané otázce, například na otázku, jestli cítí, že čeština je pro něj stejně důležitá jako polština, žák uvádí, že ne, protože má hodně kamarádů. Je asi zřejmé, že zde chlapec nerozumí otázce. Je to žák z Moldávie.

V otázce číslo pět jsou odpovědi velice stručné, ale přitom přesné, až zábavné. Je také zajímavé, že děti velmi rády dostávají malou odměnu za své výkony v práci. To je určitě velmi motivuje a stejně jako u žákyň má tato forma dobrý výsledek. Žáci lépe pracují, soustředí se na dobře odvedenou práci a snaží se dosáhnout co nejlepších výsledků ve třídě. Některé učitelky nerady dávají odměny, protože odměna v tomto případě by měla být známkou. V polské škole ve třídách 1-3 základní školy je známka popisná a nedávají se „číslicové známky“ na pololetí nebo konec školního roku. V souhrnné ústní zprávě třídní učitelka musí vysvětlit, co vše žák zvládnul a na čem by měl ještě pracovat. Samozřejmě v průběhu školního roku známky s hodnocení 1-6 dostávají. Můj názor je ale takový, že toto nestačí, a pokud máme možnost dětem jednou za čas připravit diplom či jinou formu odměny, určitě to děti více naladí k lepšímu pracovnímu výkonu.

4.2.4. Vlastní praxe

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1. Jak dlouho se učíš česky?	Několik měsíců	Několik měsíců , 1 rok, 2 roky, 3 roky	Několik měsíců, 3 roky
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ne	Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?	Ano	Ano	Ano
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Ne	Trochu	Ne
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne	Ne	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ne	Ano	Ne
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ne	Ano	Ne

Vlastní praxe

Vlastní praxe je podobná jak u žákyň, tak i u žáků. V bodě číslo tři podávají příklady: s učitely, kamarády, na ulici, v obchodě, v hodinách. Někteří uvádějí, že čtou české komiksy, jak to uvedl jeden žák ze 3 třídy, nebo se dívají na českou televizi. Soudím, že je to určitý žánr, který nesmíme opomíjet. V případě mladých cizinců bych určitě tento žánr doporučovala. Je to hlavně krátký text, s obrázky, který je pro ně srozumitelný. Děti se nenudí a mají ze čtení určitou radost a satisfakci, že dokázaly přečíst text v cizím jazyce. Nebránila bych této formě, ba naopak se v dnešní době setkáme s komiksy, které mají zajímavé příběhy a jejich slovní formu můžeme porovnávat i s knižní podobou.

U čísla pět stejně jako u dívek kluci mají problémy postupně s psaním, méně obtížně pro ně čtení a nejméně obtížné mluvení, i když se objevila u jednoho žáka odpověď, že má se čtením velké problémy.

U čísla devět je zřejmé, že dětem dělá hodně problémy gramatika a nedokážou rozeznat interpunkční znaky a umístit je nad správné písmenko, také rozdíl mezi samohláskou i-í, y-ý nebo h-ch, ř-ž . Žáci v těchto třídách nerozlišují problémy související s gramatikou. Neslyší rozdíly ve výslovnosti, měkkosti souhlásek a samohlásek. Velké problémy jim dělá rozlišení h-ch, délky samohlásek. Žáci se snaží psát a učí se podle cvičení rozlišovat správnost češtiny. V těchto třídách používají knihy nakladatelství Prodos.

4.2.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	1. třída	2. třída	3. třída
1.Kolik máte hodin výuky?	2 hod.	2 hod.	2 hod.
2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	16 hod.	16 hod.	16 hod.
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde. Mimo školu. Jestli ano, uveď příklad?	Ne	Ne	Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole. Ano-Ne	Ne	Ano	Ne
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské	Nevím	Ano	Ne
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ne	Ano	Ano
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ano	Nevím	Ano
8.Co byste osobně změnil na výuce češtiny. Odůvodni.	Ne	Ne	Ne
9. Co byste osobně změnil na výuce polštiny. Odůvodni.	Nic	Nic	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš. Můžeš napsat, jak ji využíváš.	Nic	Nic	Nic
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Ne	Ne	Ano

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

I když žáci nemají velké zkušenosti s českým jazykem, musím podotknout, že uvádějí velmi rozumné odpovědi. V otázce číslo 6 je uveden příklad žáků ve 2. a 3. třídě, že budou lépe číst. Hned u otázky číslo sedm byla logicky odvozena odpověď, že každý pak lépe mluví a lépe se naučí tento cizí jazyk. V čísle jedenáct žák uvedl, že nerozumí některým otázkám, které byly v tomto dotazníku položené. Smozřejmě musím konstatovat, že tento dotazník byl vytvořen pro celou polskou školu a nebyl rozlišen podle třídy a věku žáků. Při tak malém počtu žáků ve škole by to bylo nelogické a zbytečné.

Ráda bych zde upozornila na některé zajímavé odpovědi. Je zřejmé, že odpovědi jsou velice zajímavé, a vedou nás k zamýšlení nad potřebou pracovat s dětmi s cizích zemí. Je dobře, že existují taková místa, a jsem velice ráda, že polská škola v Praze může fungovat a plnit vzdělávací účel nejen pro potřeby polských žáků, ale i pro Českou zemi.

Když porovnáme žákyně a žáky ze tříd 1-3, můžeme zjistit, že odpovědi jsou podobné. Dívky jsou spíše otevřenější, a proto jejich odpovědi jsou delší a jasnější. Chlapci odpovídají krátce, ale kladou důraz na odpovědi. Pokud otázce nerozuměli, psali v odpovědi nevíím.

V první části ve ZNALOSTECH O ČEŠTINĚ se mi velice líbily odpovědi číslo 6, 7, 8 a 9. Žáci mají dobré znalosti o poloze státu, také geografické znalosti měst jim nejsou cizí. V deváté otázce velmi pěkně přemýšleli nad odlišnými, ale zároveň stejně znějícími slovy. Opravdu dobré postřehy. V POSTOJÍCH O ČEŠTINĚ, kde jsem si všimla, že dívky mají vypracovanější odpovědi. Obě skupiny se skutečně snažily na všechny zadané úkoly odpovědět.

I ve VLASTNÍ PRAXI si můžeme všimnout, jak děti nejen ve škole, ale i mimo školu mají kontakt s Českou kulturou a okolím. Je to velmi podstatný prvek, který nás upozorňuje na věci, které můžeme v budoucnu změnit, hlavně ve výuce češtiny.

V posledním bodě ZKUŠENOSTI S VÝUKOU ČEŠTINY A NÁZOR NA NI nám žáci sdělují své názory, což nás vede k zamýšlení a vypracování nových vyučovacích metod v hodině češtiny. Děti dokázaly své názory přenést na papír a nebály se mluvit o tom, co se jim líbí a nelíbí. Pouze u dvou žáků byl dotazník napsán rukou rodičů.

4.3. Prezentace dotazníku třídy 4-6 dívky

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnilo osm dívek. Dvě dívky z 4. třídy, tři dívky z 5. třídy, tři dívky z 6. třídy.

4.3.1. Znalosti o češtině

Otázky	4. třída	5. třída	6. třída
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	Ano, 1/3 Poláků	2 mil., Nevím, všichni	10-11mil.,Nevím
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ne	Ne	Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano	Ano	Ano/Ne
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	Ne	Ano/Ne	Ano/Ne
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Polština	Polština	Polština/Slovenština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Nevím	Čechy/Nevím	Slovensko/Česko/ Bělorusko
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano	Ano	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi

4.3.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 4-6 základní školy

Znalosti o češtině

Hned v první otázce si můžeme povšimnout, jaké rozdílné znalosti mají žákyně ve třídách 4.až 6. Také to můžeme poznat podle délky pobytu, až na jednu výjimku, kde dívka bydlící a chodící do české školy už 5 let (nyní v polské škole z důvodu návratu do Polska) napsala, že češtinu používají 2 mil.obyvateľ. Žákyně chodila delší dobu do české školy a z této odpovědi jsem velice překvapená. Je zajímavé, že některé žákyně uváděly různé údaje, například: všichni nebo 1/3 Poláků. Je možné, že neporozuměly otázce a uvedly právě počet Poláků, kteří používají češtinu zde na území Českého státu. Proč tak rozdílné odpovědi? Myslím si, že chyba je ve výuce češtiny. V těchto třídách by dívky měly zvládnout odpověď na otázku o počtu obyvatel Polska. Proč tedy neumí odpovědět na otázku o počtu obyvatel České republiky? Podle mého názoru je zde problém výuky českých reálií, informací o historii a zeměpisu státu, ve kterém nyní žijí. Hodiny jsou více zaměřené na výuku gramatiky, čtení, psaní, ale méně se vyučují stejně podstatná historická data, či geografická fakta. Děti pak nedokáží přesně stanovit hranice, počet obyvatel, vyjmenovat panovníky či prezidenty jiného státu, než je jejich vlastní.

V otázce číslo čtyři dvě žákyně uvedly svoji národnost jinou než polskou. Je to mongolská a česká národnost. S národnostní otázkou na školách se budeme setkávat i nadále. Budou to hlavně problémy jazykové, které děti mají. Obzvlášť pokud cestují velmi často kvůli práci rodičů a musí se učit každý 3-4 roky další jazyk.

V otázce číslo šest většina žákyň ve 4 třídě uvedla, že neví. Pouze jedna napsala, že tam, kde se nachází Tatry. V 5. třídě měli jsme různé odpovědi. Žákyně vyjmenovaly *Litvu, Čechy, Slovensko, Bělorusko, Ukrajinu*. V 5. třídě *Slovensko, Čechy, Ukrajinu, Bělorusko, Litvu, Rusko*. V 5. a 6. třídě dvě žákyně nedokázaly

na tuto otázku odpovědět. Ostatní dívky uvedly alespoň jednu odpověď nebo uvedly více odpovědi.

V otázce číslo sedm ve 4. třídě se objevila odpověď slovenština, čeština, chorvatština, v 5. třídě čeština, ruština, polština, slovenština, litevština, ukrajinština, chorvatština, v 6. třídě: čeština, ruština, polština, slovenština, litevština, ukrajinština.

Odpovědi byly velice zajímavé a zároveň tak různé. Můžeme se pouze domnívat, proč to tak je. Zajímavé je, že žádná dívka neuvedla maďarštinu ani němčinu. Znamená to, že dívky nespěchaly s odpovědí a snažily se správně odpovídat.

V čísle osm pouze jedna žákyně napsala, že nezná odpověď. Ostatní uvedly min. 2 města. Žákyně, které zde žijí déle, uvedly 5 správných odpovědí.

U čísla devět ve 4. třídě jedna žákyně neznala odpověď na tuto otázku. Dva uvedené příklady. Pouze jeden příklad byl napsán dobře.

Příklady:

Lampa-lampa,

Šála-szafa,

Pivnice- piwnica.

Nevím co vedlo dívku k napsání šály a porovnání se slovem szafa. Snad zvuková podoba obou slov.

V 5. třídě pouze jedna osoba neuvedla žádný příklad. Dvě ostatní žákyně uvedly

Lak-lak,

Zápach-zapach,

Víno-wino,

Akorát-akurat,

Pěkný- piękny,

Velký- wielki.

Zde můžeme zjistit, že dívky nepochopily zadanou otázku. Pouze dva příklady otázce odpovídají.

V 6. třídě žákyně uvedly příklady:

Pošla-poszła,

Šukat-szukać,

Jahoda-jagoda,

Páchne-pachnie,

Láska-laska,

Právě-prawie,

Poprava-poprawa,

Křeslo-krzesło,

Čerstvý-czerstwy.

Výběr slov je výborný. Je zřejmé, že v 6. třídě žákyně mají dobré znalosti a vědí, co tato slova znamenají.

4.3.3. Postoje k češtině

Otázky	4. třída	5. třída	6. třída
1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Ano	Ano	Ano
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ne	Ano/Ne	Ano/Ne
3. Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano	Ano	Ano
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ne	Ano/Ne	Ano/Ne
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano	Ano/Ne	Ano
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
7. Mluvíš rád tímto jazykem?	Ano	Ano/Ne	Ano
8. Máš češtinu rád?	Ano	Ano/Ne	Ano
9. Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Nevím/Ano	Ano	Ano/Ne
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ne/Nevím	Ano/Ne	Ne/Ano

Postoje k češtině

U otázky číslo jedna všechny dívky napsaly stejnou odpověď. Pouze jedna žákyně z 5. třídy odpověděla neví. V této části jsou uvedené různé důvody: protože ho budu umět, protože budu znát více jazyků, protože se může hodit v životě, protože mohu poznat různé lidi, protože je potřebný k dorozumívání se s Čechy. V porovnání s mladšími třídami jsou, věty více rozvinuté a mají určitý ráz. Zde dívky přemýšlí o své budoucnosti.

V otázce číslo dvě najdeme různé výpovědi. Některé žákyně uvedly tyto příklady *ano, protože je důležitý k dorozumívání; ano, protože ho používám každý den; ne,*

protože jsem krátce v Čechách; myslím si, že polština je pro mě více důležitější než čeština.

Zde se objevilo více odpovědi ne. Usuzuji, že žákyně navštěvující polskou školu mají více polské cítění nežli české. Zároveň se objevily také kladné odpovědi. Je zřejmé, že tyto osoby používají jazyk pro své každodenní potřeby, hlavně k dorozumívání. Proto také je pro ně důležité český jazyk používat.

V čísle čtyři se shodují, že by nechtěly studovat na vysoké škole. Pouze ve dvou dotaznících byla odpověď ano.

Většina žákyň nemá velké zkušenosti s českým prostředím a doma se mluví pouze polsky. Musíme zde brát ohled na to, jak se tyto dívky budou vyvíjet v průběhu dalších pěti let. Názor na české školy se jim také změní, pokud tyto dívky budou déle v České republice a do budoucna určitě budou navštěvovat české školy.

Jazyk se dívkám líbí, protože je zábavný a podobný polštině. Pouze v jedné odpovědi se objevila odpověď ne. K této odpovědi bylo uvedeno toto odůvodnění: *Ne. Čeština je pro mě těžká a moc se mi nelíbí! Bohužel.*

Odpovědi na otázku číslo šest z 4.třídy: *-nevím; srandovní slova. Z 5. třídy: je těžký; v češtině všechno se mi líbí; dlouhé a krátké i/i , y/ý; Například, když mám napsat a složit větu, to nevím jaké „i“ mám napsat, a k tomu to neumím dobře vyslovit.*

Z 6. třídy zábavné výrazy, v češtině nemám ráda čárky (délky) nad písmenky. To že od té čárky je důležité co to slovo znamená . To je hloupé, měkké a tvrdé souhlásky, dlouhé a krátké samohlásky.

Zde si můžeme povšimnout, jak děvčata, narozdíl od mladších žákyň dokážou důkladně označit své nedostatky. Vyjadřují svůj názor a nebojí se vše vysvětlit.

V otázce číslo sedm ve 4. třídě jedna žákyně poznamenala, že můžeme tímto poznávat nová slova.

V 5. třídě jedna z odpovědí byla *ne*. Dále žákyně z Moskvy uvedla, že nevyslovuje přízvuky, ale má ráda čtení.

Každá z dívek má jiné zkušenosti s jazykem a jinak vnímá jazyk, který se učí. Navíc je to pro ně cizí jazyk a každá z nich dělá jiné chyby. Z dotazníku se dozvídáme, co dívky zajímá, co trápí a naopak co je baví a v jaké gramatické kategorii se cítí lépe či hůře. Dozvídáme se, že jazyk může být zábavný a že ho má jedná z dívek ráda ve třech čtvrtinách . Některé v 5 a 6 třídě rády čtou české knihy, ale raději mají polské knihy.V jednom dotazníku žákyně nikdy nečetla českou knihu, pouze zhlédla filmy a poslouchá hudbu.

V otázce číslo deset většina odpovědi zněla ne. Pouze u žákyně, která chodila do české školy, se objevila odpověď Karel Čapek. V 6. třídě se objevila odpověď jednoho skladatele, leč bez uvedeného příjmení.

Zde se ukazuje, že dívky v hodinách češtiny nemají dostatek všeobecných informací. Doma se s rodiči dorozumívají polsky a v polském duchu jsou i vychovávány. Čeština není pro ně tak důležitá, leč také není jim cizí. Snahu se učit a poznávat v nich určitě najdeme. Je to samozřejmě veliká radost dozvědět se, že výuka přinese dívkám určité vědomosti a zároveň zkušenosti.

4.3.4. Vlastní praxe

Otázky	4.třída	5.třída	6.třída
1. Jak dlouho se učíš česky?	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ne	Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?.	Ano	Ano	Ano
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Ano/Ne	Ne	Ne
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne	Ne	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ano/Nevím	Ne/ Nevím	Ne/Nevím
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano/Nevím	Ano/ Ne	Ano/Ne

Vlastní praxe

U vlastní praxe poznáme, jak dlouho jsou zde rodiče s dětmi. Dívky uvádějí různé odpovědi: *1 rok, 1-2 měsíce, 6 měsíců, 4 roky apod.*

Dorozumívání v jazyce českém je taky velmi diferencované. Žákyně poznávají češtinu v 4. třídě: *s rodiči, v obchodě*, v 5. třídě: *v obchodě, na ulici, s přáteli, s*

učiteli, když se učím jezdit na koni, v 6.třídě: s učiteli, s kamarády, v obchodě, na ulici. Většina český jazyk používá na více místech.

Podle dotazníku jsem poznala, že děti zajímá Česká republika, že poslouchají český rozhlas, dívají se na českou televizi a čtou knihy. Zde uvedené příklady: *protože mě zajímá Česká republika;, poslouchám české rádio” Kiss”; čtu české knihy a koukám na české programy, ale víc na polsko-anglické.* V 6. třídě *poslouchám č. rádio a čtu české časopisy; poslouchám č.rádio a čtu české noviny a koukám na české programy.* Dívky evidentně jeví zájem o českou kulturu. To jim určitě pomáhá dorozumívat se v českém prostředí. Jejich znalosti se určitě rozšiřují.

Co se týká gramatiky, pro žákyně 4. třídy jsou velice obtížné délky i/í, y/ý, méně obtížné v, f, d', t', nejméně obtížné: ně, bě, mě, vě, dě. Také jiná dívka z téže třídy uvedla, že pro ni je velice obtížné písmeno „ě”, méně obtížné je písmeno „d” a nejméně obtížné je „š” „, p” a „g” Zde dívky nepochopily otázku, která byla zaměřena na problémy čtení, mluvení a psaní. Pokud mohu rozvinout tyto odpovědi, pak písmena, která byla zde uvedena jsou opravdu velmi náročná pro cizince. Jednoduché „v” se v Polské abecedě používá zřídka a zde si to všechny děti velmi pletou. Písmena d', t' v této podobě neexistují a psaní je velmi náročné, stává se také to, že je napsáno Poláky takto ‘d, ‘t. U písmena „š” je podoba „sz” rozhodně přehlednější, stejně jako u „č” čili „cz” nebo „ř” čili polského „rz” atd. Zajímavá je souhláska „k”, kde opravdu většinou tam, kde český pravopis vyžaduje napsání ve slově „k”, například *kdy*, Polák uslyší *gdy* s jinou souhláskou, a to souhláskou „g”. Je to velmi častá chyba. Také „h”, „ch” je častým problémem. Hlavně pro vyslovování a znělost. Tyto a mnohé další problémy se souhláskami a samohláskami se snažím vysvětlit svým žákům hned na prvních hodinách českého jazyka.

Dále žákyním v 5. třídě dělají problémy v tomto pořadí *psaní, mluvení a čtení, psaní, čtení a mluvení* a také - *ř, te, ě.* V 6. třídě se dvakrát objevila odpověď *psaní, čtení a poslouchání, jednou psaní, mluvení a čtení.*

Problém samohlásek i/í, y/ý je také velmi obtížný . Žákyně zde uvedla, že neví, kde se tyto samohlásky píší. Tento problém v polské gramatice není. Měkké a tvrdé samohlásky slyšíme a dokážeme je rozeznat podle výslovnosti. Dále je z dotazníku zřejmé, že polovina děvčat nevěděla, co je artikulace. Uvedly, že nevědí, nebo neuvedly žádnou odpověď. Pouze jedna osoba napsala, že jí dělá problém rychle mluvení.

4.3.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	4. třída	5. třída	6. třída
1.Kolik máte hodin výuky?	2 hod.	2 hod.	2 hod.
2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	6 hodin	3-6 hodin	5-6 hod.
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde. Mimo školu. Jestli ano, uveď příklad?	Ano/Ne	Ano	Ano
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole? Ano-Ne	Ano/Ne	Ano	Ano/Ne
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?	Ano	Ano/Ne	Ano/Ne/Nevím
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ano	Ano	Ano/Ne/Nevím
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ano	Ano	Ano
8.Co byste osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.	Nic	Nic	Nic/Nevím
9. Co byste osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Nic	Nic	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat, jak ji využíváš.	Nevím	Nevím/Ne	Ne
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Nevím	Ano/Ne	Ne

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

Ukazuje se, že žákyně mají všestranné zkušenosti s výukou češtiny V 5. třídě žákyně chodí na výuku šermu, kde se setkává s běžně mluvící českou komunitou a díky tomu může poslouchat český jazyk a učit se ho v praxi. Jiná žákyně ze 4. třídy používá češtinu doma.

U otázky, zda by měly dívky více číst, jsem našla tyto odpovědi *protože budu dělat méně chyb; protože se naučíme více jazyků; protože si můžeme lépe trénovat češtinu; dobře je tak jak to je; protože se lépe tento jazyk naučím.*

Rozhodně dívky mají zájem o častější výklad v jazyce českém. Chtějí tak rychleji mluvit a naučit se lépe jazyk odposlechem. Je to také můj názor a souhlasím s dívkami a tento způsob výuky budu doporučovat všem.

Dívkám v dotazníku chybělo pár odpovědi, a to jestli děti mají rády Českou republiku, školu, učitele.

4.4. Prezentace dotazníku třídy 4-6 chlapci

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnili pouze tři chlapci z 6. třídy.

4.4.1. Znalosti o češtině

Otázky	6. třída
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	Různé odpovědi
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ano/Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano/Ne
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	Ne
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Různé odpovědi
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Různé odpovědi
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Různé odpovědi
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov(v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Různé odpovědi

4.4.2. Komentář k dotazníku pro chlapce třída 6 základní školy

Znalosti o češtině

V této věkové kategorii, se hlavně s chlapci pracuje velmi složitě. Děti nechtějí spolupracovat, nerady odpovídají na jakékoliv otázky, nesnaží se odpovídat na dotazník upřímně, často jsou to krátké výpovědi, nesrozumitelně napsané.

I když jsem všem třídám 4-6 rozdala anketu, jen tři dotazníky jsem obdržela zpět. Děti nevyplnily dotazník a velmi často se vmlouvaly, že odpovědi ponechaly doma či je úplně ztratily. Proto, mohu zde vycházet pouze ze tří prací chlapců 6. třídy základní školy. Žáci této třídy odpovídali velmi krátce. Dva z nich žijí v České republice delší dobu, jeden od svého narození a druhý již 4 roky. Poslední z nich žije zde pouze 11 měsíců.

V první otázce chlapci odpovídají velmi různě. Jeden podává úplně nesmyslnou odpověď: *8.532 480 obyvatel*, další dva se svou odpovědí snaží vyhnout otázce *velmi, všichni Češi*.

Je také zajímavé, že i když jeden z nich je napůl Polák a napůl Ukrajinec, neuvádí vůbec svoji ukrajinskou národnost. Nevíme, zdali se stydí či nikoli. Jeho odpověď je krátká a velmi jasná.

U otázky číslo pět, který jazyk se nejvíce podobá češtině, chlapci odpovídali slovenština a polština. Jeden z žáků na tuto otázku neodpověděl. Stejný žák měl také velmi malý přehled o slovanských jazycích. U další otázky („Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem“), napsal, že je to Německo. Pouze jeden z nich uvedl Ukrajinu, Českou republiku, Bělorusko, Litvu a Rusko. Mohu usuzovat, že pouze jeden žák ví, které jazyky jsou slovanské. Ze tří dotazníků pouze on měl snahu vyjmenovat slovanské jazyky. Zde jeho odpovědi: *čeština, ukrajinština, litevština, polština, slovenština, ruština*. U ostatních žádná odpověď.

Naopak žáci neměli žádný problém ve vyjmenování pěti českých měst. Jeden žák uvedl *Brno, Olomouc, Praha, Plzeň-Plzeň, České Budějovice- České Budějovice*; druhý žák *Olomouc, Praga- Praha, Plzeň, Ostrava, Brno*; třetí žák *Praga- Praha, Karlový Vary- Karlovy Vary, Olomouc, Plzeň, Ústí nad Labem*.

U otázky číslo devět dva chlapci nepodali žádné odpovědi, pouze jeden napsal příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov: *brána -bramka, auto-auto, autobus-autobus, tráva-trawa*. V celém dotazníku se zde poprvé objevilo slovo *bramka* a *brána*. Toto slovo je velmi dobrým příkladem. S ostatními nemohu souhlasit.

4.4.3. Postoje k češtině

Otázky	6. třída
1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Ne
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ano/Ne
3. Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano/Ne
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ano/Ne
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano/Ne
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Různé odpovědi
7. Mluvíš rád tímto jazykem?	Ne
8. Máš češtinu rád?	Ano/ Moc ne
9. Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Trochu/Ne
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Nevím/Ne

Postoje k češtině

Z mého prvního komentáře je vidět, že chlapci nemají blízký vztah k češtině. Není pro ně důležitá ani užitečná. Všechny tři dotazníky byly shodné. Z druhé ale

strany dva z dotázaných se chtějí učit český jazyk a v budoucnu ho chtějí využít. Žáci se zde přiklánějí k tomu, že se můžou dorozumívat česky s kamarády, a dokonce, že můžou češtinu použít ve sportovním klubu. Také chtějí studovat tento jazyk na vysoké škole. Pouze jeden chlapec odpověděl záporně.

U otázky číslo pět („Líbí se ti čeština? Napiš proč“), žáci odpověděli: *trochu, nevím, ani ne protože je takový divný*. Dále na otázku „Co se ti na ní nelíbí“ žáci odpověděli: *protože se ho musíme učit, nevím, hloupá gramatika*.

Také v dalším bodě zdali rádi hovoří tímto jazykem, chlapci odpovídali záporně. Z dotazníku vyplývá, že pouze zřídka sledují české pořady v televizi a poslouchají hudbu, bohužel nečtou české knihy, nemají své oblíbené autory, skladatele, režiséry.

4.4.4. Vlastní praxe

Otázky	6.třída
1. Jak dlouho se učíš česky?	Různé odpovědi
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	Různé odpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?	Ano/Ne
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Různé odpovědi
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Ano/Ne
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ano/Nevím
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano/Ne

Vlastní praxe

Délka učení se českému jazyku odpovídá délce pobytu. U žáka, který zde žije od svého narození, se bohužel nemůžeme dozvědět, kdy se český jazyk začal učit. Děti se určitě snaží mluvit tímto jazykem nejen ve škole, ale i mimo ni. Chlapci zde uvádějí obchod, kde nakupují, a kamarády, s kterými mají kontakt mimo školu.

Pouze jeden žák čte noviny. Jsou to bohužel pouze noviny rozdávané v metru. Během školního roku jsem této třídě parkrát určila za domácí úkol přinést

nějakou zajímavou zprávu s českých novin. Potvrdilo se to, že děti nekupují noviny na stáncích nebo je neberou z domova od svých rodičů, ale naopak velmi často používají noviny právě z metra.

U otázky číslo pět, jaké potíže mají žáci s psaním, mluvením a čtením, jsem našla tyto odpovědi: jeden žák: *čtení, mluvení, poslouchání*; druhý žák: *čtení, mluvení, psaní, poslouchání*; třetí žák: *žádná odpověď*.

U problému s českou ortografií a artikulací žáci přiznali, že mají s tím určité problémy. Hlavně jim dělají problémy délky, těžká slova k výslovnosti, které nechápu. Zde můžeme porovnat se všemi třídami. Hodně žáků má určité problémy s těmito pojmy.

4.4.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	6. třída
1.Kolik máte hodin výuky?	2 hod.
2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	5-6 hod.
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde? Mimo školu? Jestli ano, uveď příklad?	Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole? Ano-Ne	Ano/Ne
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?	-/Ne
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ne
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ne/Nevím
8.Co byste osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.	Různé odpovědi
9. Co byste osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Různé výpovědi
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat, jak jí využíváš.	Ne
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Ne

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

Počet hodin je stejný jako u předchozích tříd.

V této části se objevují velmi krátké odpovědi. Chlapci se neradi vyjadřují a raději se vyhýbají delším odpovědím.

Zajímavé je, že v otázce číslo šest, kde je otázka zaměřená na čtení o hodinách češtiny v polské škole, jeden z žáků odpověděl, že by byl velmi rád, pokud by byla nějaká povinná četba. Je zajímavé, že pouze jeden žák z celé školy měl zájem o četbu českých knih. Stejný žák má také zájem o zapamatování formou častějšího mluvení v hodinách.

U otázky číslo osm žáci chtějí mít více vyučovacích hodin češtiny, ale také méně písemných prací. Naopak v polském jazyce se objevilo méně nápadů. Odpovědi se nevztahovaly k žádným změnám. Pouze jeden chlapec uvedl, že by chtěl o hodině víc her. Často jsem se setkávala u mých kolegyň, které pracují v polské škole, že hodina je vedena formou hry. Jsou to gramatická procvičování, zábava v týmu, literární fakta podle divadelního představení a různé jiné. Tímto způsobem se děti rády učí, zapamatovávají texty a hlavně se chtějí učit. Výuka je pak pro ně příjemnější, je v ní méně stresu a strachu před špatnými výsledky práce. Děti jsou více motivovány a mají větší chuť na výuku. Sama jsem tento způsob používala a myslím si, že je to opravdu dobrá programová koncepce.

Bohužel zde nemohu uvést více příkladů. Anketa v těchto třídách byla velmi krátká a nebylo možné porovnávat 6. třídu s jinými třídami, které jsem si vytipovala. Je ale zajímavé a i poučné to, že věk chlapců nám naznačuje, že jde o pubertální období, které nemůžeme opomíjet. Budou chlapci v budoucnu ochotnější odpovídat na podobné otázky? Určitě ano. Nebudou se bát psát své názory, stud pomine a to, co není v tomto věkovém období pro ně důležité, se stane samozřejmostí každodenního života.

4.5. Prezentace dotazníku třídy 5-6 dívek navštěvujících konzultační hodiny

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnily čtyři dívky. Dvě dívky z 5. třídy, dvě dívky z 6. třídy.

Kromě jedné studentky, všechny žákyně jsou z polsko-české rodiny.

4.5.1. Znalosti o češtině

Otázky	5. třída	6. třída
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ano	Ano/Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano/Ne	Ano
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	-	-
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Slovenština	Slovenština/Chorvatština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština.?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov(v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Různé odpovědi	Různé odpovědi

4.5.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 5-6 základní školy (chodící do odpolední školy), konzultační hodiny

Znalosti o češtině

Musíme zde napsat, že tyto dívky navštěvují polskou školu pouze dvakrát týdně. Žákyně navštěvují normální české či jiné jazykové školy. Jedna dívka je pouze doma s rodiči. Od první třídy jí vyučuje máma všechny předměty.

V otázce číslo jedna žákyně z 5. třídy odpověděla špatně, i když se zde narodila a má jednoho z rodičů Čecha. Pouze v 6. třídě byly uvedeny správné odpovědi.

U otázek číslo 2-3 bych se pozastavila déle. Je velice zajímavé pozorovat vývoj dětského myšlení a uvažování. U žákyně, které jsou z rodin, kde otec a matka nepochází ze stejné země, je zřejmé, že ne všechny cítí, že oba jazyky jsou jejich mateřské. Vede k těmto odpovědím dívka délka pobytu? Určitě ne. Je zřejmé, že u dívek, u kterých odpověď byla „ne“, není tak silné pouto s polskou zemí. Kontakt s rodnou zemí otce či matky není tak výrazný a častý. Dívky se cítí více Češkami nežli Polkami.

K otázce číslo 6 dívky uvedly správné odpovědi. Vyjmenovaly Českou republiku, Slovensko, Ukrajinu, Bělorusko, Rusko, Německo.

V otázce číslo sedm žákyně v 5. třídě uvedly tyto příklady: *čeština, slovenština, polština, ruština, chorvatština, litevština*; v 6. třídě uvedly: *čeština, slovenština, polština, ruština, chorvatština, litevština*.

Správně vyjmenovaly 5 českých měst. Také se objevily zajímavé odpovědi u příkladů odlišných, ale zároveň stejně znějících slov. Zde několik příkladů:

Čerstvý-czerstwy,

Záchod-zachód,

Lustr-lustro,

Bezcenný-bezcenny.

4.5.3. Postoje k češtině

Otázky	5. třída	6. třída
--------	----------	----------

1. Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Ano	Ano
2. Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ano/Ne	Ano
3. Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano	Ano/Nevím
4. Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ano	Ano/Ne
5. Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano	Ano
6. Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Nic	Ano
7. Mluvíš rád tímto jazykem?	Ano	Ano/Ne
8. Máš češtinu rád?	Ano	Ano/Ne
9. Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Ano	Ano/Ne
10. Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ano	Ne

Postoje k češtině

Tady jako u předchozích dotazníků najdeme podobné odpovědi. Jsou delší a dívky podobně uvažují v 5. třídě protože *ho mohu používat když jsem v Čechách; protože budu umět více jazyků*; v 6. třídě: *ano, protože se vždy hodí*.

Naopak u otázky, jak je pro Vás důležitá čeština a polština, jsem zjistila, že pouze jedna odpověď byla záporná a u této odpovědi bylo napsáno toto odůvodnění: *„ polština je mým mateřským jazykem a ne čeština, proto čeština není stejně důležitá”*. U ostatních žákyň jsou uvedeny tyto odpovědi: *ano, protože oba jazyky jsou nyní mými mateřskými jazyky, ano, protože čeština je můj mateřský jazyk a polština „otcovský”*. Nyní můžeme pozorovat, že pokud dítě má nějaké blízké vztahy s oběma státy, má také kladný vztah k těmto územím a k lidem v něm žijícím. Velmi zajímavá je poslední odpověď, kde dívka

zdůrazňuje, že čeština je mateřským jazykem a polština „otcovským” jazykem. Dítě zde dokáže odlišit důležitost jazyků a přesně je pojmenovat. Bylo to velice zajímavé přirovnání. Žákyně také píše jak se jim líbí český jazyk, a podávají tyto odpovědi: *ano, protože je v něm mnoho směšných slov; ano, protože jsem napůl češka; ano, protože jsem Češka; líbí se mi, protože je jednoduchý, zajímavý a snadno se používá.* Každá z nich má jiný důvod, který na svůj způsob je velmi logický. V otázce, co se dívkám nelíbí, je určitě zakončení příjmení – ová. Dívky uvádí, že je to zbytečné prodlužování jména a není to praktické. To je zajímavá úvaha. Většina Poláků má stejný názor. Je pravda, že psaní příjmení je pro jiné nepochopitelné.

Také některá slova se těžce vyslovují. Bohužel dívky nenapsaly, jaká to jsou těžká slova. Můžeme se jen domnívat, že jde zde o výslovnost některých souhlásek, jako je například „ř” nebo „h”, „ch”.

U čísla sedm pouze jedna dívka uvedla, že raději mluví polsky. Důvod je zřejmý. Oba rodiče jsou Poláci. Stejná dívka také uvedla, že češtinu nemá ráda.

4.5.4. Vlastní praxe

Otázky	5. třída	6. třída
1. Jak dlouho se učíš česky?	Od narození	Od narození, 1 rok

2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ano/Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	Různé výpovědi	Různé výpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?	Ano	Ano/Ne
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Nic	Nic/Ano
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Ne	Ne
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ne	Ne
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano/Ne	Ano/Ne

Vlastní praxe

Dívky mají určitě větší praxi než ostatní děti, které dochází na denní školu. Navštěvují české školy, takže mají větší zkušenosti, všeobecný přehled a znalostí. Pouze jedna žákyně má oba rodiče Poláky, a tak často můžeme narazit na zápornou odpověď. Naopak všechny žákyně, které se zde narodily, uvedly, že jim nedělá čeština žádné problémy. To je automatická odpověď ve všech dotaznících, které jsem provedla. Děti nemají pocit, že některý z těchto dvou jazyků jim dělá problémy. Přece oba rodiče mají cizince, a tak se cítí velmi vzdělané v obou těchto jazycích. Opačný pocit mají žáci, kteří jsou nejistí ve své existenci (pokud to tak mohu vyjádřit) mají rodiče Poláky, v Čechách žijí pouze několik měsíců, či let. Sama jsem vyrůstala v takovém prostředí a vím, co dítě v takové situaci může cítit. Můžou to být různé pocity strachu z toho, že se jim

kamarádi v české škole budou posmívat, že jim špatně Češi porozumí, a také vnitřní pocit bezmoci v cizí zemi. I děti mohou mít takové pocity.

V otázce číslo pět bylo jednoznačně napsáno, že problémy žádné nemají. Pouze jeden dotazník měl v pořadí tyto odpovědi: psaní, mluvení, poslouchání. Byla to dívka, která je zde pouze jeden rok.

Žákyně psaly, že nemají problémy s českou gramatikou. U otázky číslo devět, se kterým jazykem má žákyně větší problémy, dívka odpověděla: *s českou gramatikou žádné problémy nemám, s polskou trošku.*

4.5.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	5. třída	6. třída
1.Kolik máte hodin výuky?	Různé odpovědi	Různé odpovědi

2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde? Mimo školu? Jestli ano, uveď příklad?	Ne	Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole. Ano-Ne	Ne	Ne
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?	Ne	Ne
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ne	Ne
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ne/Trochu	Ano/Ne
8.Co bys osobně změnil na výuce češtiny.?Odůvodni.	Nic	Nic
9. Co bys osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Nic	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat jak ji využíváš.	Ano	Ne
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Ne	Ne

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

Tak jak jsem se už zmiňovala, dívky navštěvují každodenně české školy. Mají oproti jiným dětem z této ankety i více vyučovacích hodin českého jazyka. V denní polské škole mají pouze 2 hodiny týdně. Tady se objevují jiné odpovědi. Hodin mají podstatně více, od 3 do 9 hod. týdně. V druhém případě polský jazyk je také jinak počítán, v případě, že žákyně navštěvují školu pouze jednou za měsíc. V anketě uvedly, že hodin polštiny mají od 3 do 7 hod. týdně. Každý ročník má různý počet hodin polštiny v polské škole. Pokud tento žák chodí na odpolední hodiny jednou nebo dvakrát týdně, má těchto hodin více. V polské škole jsou ještě tzv. konzultační hodiny jednou za měsíc, kde se musí probrat látka za celý měsíc. Žák se tak připravuje na hodiny sám doma, a do školy přichází jen s otázkami, s kterými si sám nemohl poradit. Je to více samostatná

práce doma. Samozřejmě pokud je to možné, pomáhají mu různé pomůcky, knihy, rady učitelé a rodičů. Práce těchto žáků jsou posílané do Polska a hodnocené speciální komisí. Toto hodnocení je pak zapsáno do třídní knihy a na konci školního roku učitelé mohou studentům vystavit podle těchto známek vysvědčení.

V otázce „Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské“ byla zajímavá odpověď v 6. třídě: *„i když jsou si oba jazyky podobné, každý má něco, co se nedá porovnat.“*

V této anketě se žákyně shodly, že nemusí hodně číst, protože čtou hodně o hodinách. Také uvedly, že mluví dostatečně mnoho. U dvou žákyň uvedeny příklady: *trochu, ano, protože doma používáme pouze polštinu.*

Velmi mne pobavila odpověď u otázky číslo deset: „Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat, jak ji využíváš?“. Dívka napsala: *„bydlím v České republice už dlouho, od narození, a napsala bych mnoho na téma češtiny. Bohužel na papíře je málo místa k popsání těchto příkladů“.*

V konzultačních hodinách se dívky učí předměty, které jsou stejné jako na denní základní škole s tím rozdílem, že toto vyučování je jednou za dva týdny v sobotu. Tyto konzultace probíhají celý den a jsou zaměřené na kontrolu znalostí a eventuální pomoci ve výuce. Vyučování probíhá v rychlejším tempu a je zaměřené na ty nejpodstatnější body výuky, jako je polská gramatika a literatura, dále zeměpis Polska, dějiny Polska. Část práce žáci obdrží domů, aby se mohli samostatně připravovat na další hodiny. Tato výuka je velmi náročná jak pro učitele, tak i pro žáky, kteří musí zvládnout stejné množství materiálů jako jiné děti chodící do denní školy. Většina těchto dětí chodí do jiných škol se zaměřením na výuku jazyků.

4.6. Prezentace dotazníku třídy 1.-3.třídy gymnázia dívky

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnily tři dívky. Dvě dívky z 1. třídy, jedna dívka z 3. třídy.

4.6.1. Znalosti o češtině

Otázky	1.tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	-	-
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ano/Ne	Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano/Ne	Ano
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	-	-
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	Slovenština a polština	Slovenština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Různé výpovědi	Různé výpovědi
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Různé výpovědi	Různé výpovědi
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Různé výpovědi	Různé výpovědi

4.6.2. Komentář k dotazníku pro dívky třída 1-3 gymnázia

Znalosti o češtině

Je opět velmi obtížné porovnávat tuto věkovou kategorii s chlapci. Veliký nepoměr a chybějící 2. třída gymnázia u dívek by nás bohužel vedly k nepřesnému výsledku. I když žáci chodí do stejné třídy, jsou dívky v menšině. Dívka v 3. třídě gymnázia je v této třídě navíc. Zahrnula jsem ji do této tabulky záměrně. Je to dívka, která dochází do polské školy jednou týdně na konzultační hodiny. Tato žákyně chodí do anglické školy v Praze a neučí se vůbec český jazyk. Můžeme tak v některých případech této ankety porovnat všechny tři dívky a pokusit se zjistit jejich rozdíly v práci v dvou různých školách. Tato dívka evidentně nerada odpovídala na tento dotazník. Často u ní najdeme krátké odpovědi nebo žádné.

Ostatní dvě dívky jsou ze stejného ročníku, i když jedna z nich žije v České republice od svého dětství (oba své rodiče má Čechy) a druhá pouhých pár měsíců. Tyto žákyně velmi pěkně odpovídaly a snažily se celý dotazník vyplnit. Určitě se budeme zabývat porovnáním obou dotazníků těchto mladých dívek.

Už v první části Znalosti o češtině si můžeme povšimnout, že dívky nemají přehled o počtu obyvatel České republiky a v první otázce neuvádějí žádné údaje. V porovnání s žáky a s žákyněmi z mladších tříd, kteří se snaží napsat počet, zde nemáme nejmenší snahu o podání správného výsledku.

Pro dívky, které zde žijí krátce, je polština důležitější než čeština. Pouze žákyně z 1. třídy gymnázia, Češka, napsala, že pro ni je určitě čeština důležitější.

U otázky číslo pět („Který jazyk se nejvíce podobá češtině“) se od dívek dozvídáme, že je to slovenština a polština. Naopak v otázce číslo šest („Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem“) jedna z dívek vůbec nezná odpověď a ostatní uvádějí: žákyně z 1. tř.gymnázia: *Slovensko, Ukrajina, Bělorusko*; žákyně z 3. třídy gymnázia: *Česká republika, Slovensko, Litva*. Je možné, že dívka z 1. tř. zapomněla na Českou republiku a brala ji jako

samozřejmost. U obou dívek není tato odpověď úplná. Dívka, která zde žije nejkratší dobu, nemá přehled o slovanských jazycích. Nemá zájem je označit. V porovnání s pozdějšími tabulkami chlapců stejné věkové kategorie se dozvíme, že znalosti dívek jsou podstatně menší. V otázce číslo sedm, kde dívky mají uvést, který z jazyků je slovanský, jedna žákyně napsala: *polština, litevština*; druhá: *čeština, polština, slovenština, ukrajinština, litevština*; třetí žákyně neuvédla žádný stát.

Dále dívky správně uvedly česká města. Jedna žákyně vyjmenovala: *Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, České Budějovice, Karlovy Vary, Liberec*; druhá žákyně: *Praga-Praha, Brno, Ostrava, Zlín, Karlovy Vary, Plzeň*; třetí žákyně z 3. tř.gymnázia uvedla pouze: *Praha*. Nakonec jsem se tázala na příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov v polštině a v češtině. Zde jsem obdržela pouze jednu odpověď. Odpověděla na ní dívka, která zde žije od narození. Uvedla tyto příklady: *rudy-rudý, drzewo-dřevo*. Správně poznala rozdíly. Bohužel u dalších žákyň žádné příklady nebyly uvedeny.

4.6.3. Postoje k češtině

Otázky	1.tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
2.Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ano/Ne	Ne
3.Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Ano/Nevím	Ne
4.Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ano/Ne	Ne
5.Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano	Ne
6.Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Různé odpovědi	Různé odpovědi
7.Mluvíš rád tímto jazykem?	Ano/Ne	Ne
8.Máš češtinu rád?	Ano/Ne	Ne
9.Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Ne	Ne
10.Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ano/Ne	Ne

Postoje k češtině

V druhé části dotazníku zjišťujeme, že dívky odpovídají delšími větami, odpovídají více uvolněně a pravdivě.

Na první otázku, zdali je pro tebe užitečné se učit česky, dívky shodně odpověděly ano. Důvod byl stejný. Všechny žákyně měly názor, že když jsou zde v Praze, je dobré znát češtinu. Pomůže jim v dorozumívání. Samozřejmě i zde jako u předchozích otázek jiných skupin se dozvídáme, že čeština není tak důležitá jako polština, ale zároveň se objevuje také odpověď, že během období tří let, které dotázaná stráví v České republice, je tento jazyk stejně důležitý, hlavně v dorozumívání a používání. Je velmi zajímavé, že většina dětí napsala ve svém

dotazníku, že český jazyk je zábavný. Stejně jako dospělí Češi vnímají polský jazyk, který je pro ně velmi šiřlavý. Naopak u otázky, zdali se dívkám něco nelíbí na čeřtině, ve dvou dotaznících se objevila odpověď: 1. třída gymnázia: *je příliš tvrdý a suchý. Vůbec v něm není řádná citlivost, tak jako například v polřtině*; 3. třída gymnázia: *nemám ráda ty všechny háčky a čárky*.

V otázce číslo sedm, kde dotaz zní: „Mluvíř rád tímto jazykem“, jedna studentka uvedla: *pouze s kamarády, ale doma s mámou ne. Zní to pak velmi divně*. Nabízí se nám otázka, proč dívka nechce se svými rodiči hovořit česky, když jsou oba Čeři? Podle dívky to zní divně. Je možné, že mluví spolu doma jen polsky a česky vůbec. Pak bychom mohli vysvětlit takový přístup dívky ke svému rodnému jazyku. V polské škole se také hovoří jen polsky. Její kontakt z jazykem je velmi řídský, proto také se k tomu vyjádřila méně pozitivně. Sama také přiznala, že nemá moc ráda čeřtinu. Stejná dívka ze tří dotázaných odpověděla, že má ráda českou spisovatelku B. Němcovou a zpěváka Veronu. Ostatní dívky odpověděly záporně.

4.6.4. Vlastní praxe

Otázky	1.tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
--------	---------------	---------------

1. Jak dlouho se učíš česky?	Různé odpovědi	Různé odpovědi
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další...	Různé odpovědi	Různé odpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?.	Ano	Ne
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Různé odpovědi	Různé odpovědi
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Ano/Ne	Ano
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne	-
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Ne	Všechno
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano/Ne	Ano

Vlastní praxe

Dívky mají různou délku praxe. Samozřejmě nejdelší má dívka, která se zde narodila. Její spolužačka se učí česky pouze dva měsíce a dívka, která navštěvuje anglickou školu, tento jazyk nemá ve svém učebním programu vůbec. Jsou to tři různé světy, které český jazyk vnímají odlišně. Dívky se od sebe velmi liší. Jsou z jiných rodiných poměrů a jejich zájmy jsou různorodé. Velmi se mi líbí přístup dívky, která zde žije pouhé dva měsíce a má obrovský potenciál a chuť k práci. I když nezná kulturu a zvyky, chce je co nejdříve

poznat. Nebojí se mluvit v obchodě či na veřejnosti. Čeština jí připadá velmi zábavná, ale má k ní veliký respekt. Ostatní dívky také musí používat tento jazyk, ale nepřistupují k němu tak jako jejich spolužačka. Všechny dívky používají češtinu mimo školu. Hlavně je to obchod, ulice a kamarádi. Také rády poslouchají rádio. Žákyně z 1. třídy gymnázia uvádí: *čtu noviny, poslouchám české rádio, koukám na český programy, ale nečtu české knížky*. V otázce číslo pět: „V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší?“ dívky odpovídaly stejně: *psát, mluvit, číst*.

U otázky číslo devět: „Při psaní máš problémy s ortografií ?“, dívky uvedly: 1. třída gymnázia: *moje čeština není vůbec pokročilá*; 3. třída gymnázia: *trochu s gramatikou a slovními druhy*.

4.6.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	1.tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Kolik máte hodin výuky?	2 hod.	-

2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	4-5 hod.	2 hod
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde. Mimo školu. Jestli ano, uveď příklad?	Ne	Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole? Ano-Ne	Ano/Ne	-
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?	Ne	-
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ano	Ano
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ano	-
8.Co bys osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.	Různé výpovědi	-
9. Co bys osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Různé výpovědi	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat jak jí využíváš.	Různé odpovědi	-
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky?	Ano	-

Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Dívky nemají veliké zkušenosti s českým jazykem. Mají ale velmi zajímavá odůvodnění. Budeme se zde věnovat zejména druhé části této tabulky. V otázce číslo šest jsem zjistila, že dívky se domnívají, že čtením se více učí a poznávají nová slova a výrazy. Hlavně také poznávají jejich význam. Stejně tak u mluvení se žákyně shodují na tom, že cvičí tím jazyk a nemají pak tak veliký strach, když s někým hovoří. Jedna dívka u otázky číslo devět by nechtěla mít tolik písemných prací, chtěla by omezit spřežky a čárky. Ráda by více četla lyrické a dobrodružné žánry. Zde se opět objevuje méně gramatiky.

Tato dívka v otázce číslo deset napsala: *Učím se český jazyk od svého narození a nemám s ním žádné problémy. V Česku se velice hodí, když máš hodně*

kamarádů. I když polštinu mám raději. Tato žákyně byla velmi ráda, že ve škole tato anketa proběhla.

4.7. Prezentace dotazníku třídy 1.-3. třídy gymnázia chlapci

Dotazníku pro tuto věkovou kategorii se zúčastnilo osm chlapců. Jeden chlapec z 1. třídy, dva chlapci z 2. třídy, pět chlapců z 3. třídy.

4.7.1. Znalosti o češtině

Otázky	1.tř.gymnázia	2.tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Kolik lidí používá češtinu jako svůj první mateřský jazyk?	13 mil.	kolem 10 mil., všichni Češi	10 mil, 10 mil a 300 tis., nevím
2.Je čeština tvůj mateřský jazyk?	Ne	Ne	Ano/Ne
3.Je polština tvůj mateřský jazyk?	Ano	Ano	Ano/Ne
4.Jestli tvůj mateřský jazyk je jiný než polština nebo čeština, prosím napiš který.	-	-	-
5.Který jazyk se nejvíce podobá češtině?	slovenština	Slovenština	Slovenština, Polština
6.Které slovanské jazyky sousedí s polským teritoriem?	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
7.Který z následujících jazyků je slovanský: maďarština, němčina, slovenština, angličtina, polština, srbština, ruština, ukrajinština, francouzština, chorvatština?	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
8.Dokážeš vyjmenovat alespoň 5 českých měst?	Ano	Ano	Ano
9.Napiš příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov (v polštině a v češtině) Příklad: sklep-sklep	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi

4.7.2. Komentář k dotazníku pro chlapce třída 1-3 gymnázia

Znalosti o češtině

Stejně jako u předchozích dotazníků se setkáme z různými výpovědmi. Je to stejný důvod, který jsme si uváděli dříve. Chlapci zde žijí velmi krátce nebo naopak delší dobu, navštěvují české školy anebo školy s jiným vyučovacím jazykem. V této anketě se ale setkáváme se starší věkovou kategorií, a tak ji můžeme porovnat s mladšími třídami.

U otázky číslo jedna jsem zjistila, že odpovědi byly krátké a stručné. Uváděna byla různá čísla, ale u dvou žáků byla odpověď naopak delší. Chlapec z 2. tř.gym. uvedl: *všichni Češi používají češtinu a také lidé, kteří žijí v České rep.* Druhá rozsáhlejší výpověď: *obyvatele Čech a také 1,5 mil. cizinců.* Samozřejmě ne všichni obyvatelé České republiky používají český jazyk v běžné mluvené řeči, ale dítě je přesvědčené, že ano. Naopak udivilo mě číslo kde druhý žák odpovídá, že 1,5 cizinců používá český jazyk zde na území České republiky. Nemyslím si, že žák čerpal nějaké informace z příručky či internetu. Po zadání otázky, proč uvádí takové číslo, žák napsal, že ho to pouze napadlo.

U otázky číslo čtyři jsem neobdržela žádnou odpověď.

U otázek číslo šest a sedm jsou zajímavé odpovědi: V 1. tř. gym. se uvádí: *Česká rep., Slovenská rep., Litva;* v 2. tř.gym.: *Česká republika, Slovenská republika, Ukrajina, Bělorusko.*

U otázky číslo sedm pak tyto odpovědi: 1. tř. gym. *srbština, čeština, ruština, ukrajinština, slovenština, chorvatština, polština, litevština;* v 2. tř. gym.: jeden žák *srbština, čeština, ukrajinština, chorvatština, polština, makedonšti,* druhý žák uvedl pouze: *polština;* v 3. tř. gym.:jeden žák *srbština, čeština, ruština, slovenština, chorvatština, polština,* druhý žák *srbština, čeština, ruština, slovenština, ukrajinština, chorvatština, polština, litevština,* třetí žák *srbština, čeština, ruština, slovenština, ukrajinština, chorvatština, polština, makedonština,* čtvrtý žák *čeština, ruština, ukrajinština, slovenština, polština, litevština,* pátý žák *maďarština, čeština, ruština, ukrajinština, slovenština, polština, litevština.*

Poslední žák napsal chybu, když uvedl maďarštinu a litevštinu. Ostatní žáci odpovídali dobře, až na litevštinu, kde všichni dotázáni uvedli, že je to slovanský jazyk. Mrzí mě, že ve 2. třídě jeden z chlapců uvedl pouze jednu odpověď, a to Polsko. Můžeme se domnívat, že chlapec buď neznal odpověď a nechtěl, aby se mu někdo smál, anebo chtěl být co nejrychleji hotov se svojí prací. Po uvážení, že je to velmi chytrý hoch, přikláním se zde k druhému vysvětlení

Pro zajímavost podrobněji proberu některé odpovědi týkající se českých měst. Je velmi zajímavé, která města byla žáky uvedena. Většina napsala známá města, i když někteří uvedli místa, která pravděpodobně navštívili. Zde jsou příklady: 1. tř. gym.: -*Praha, Brno, Karlovy Vary, Litoměřice, Tábor, Bechyně*; 2. tř. gym : jeden žák - *Karlovy Vary, Brno, Praha, Liberec, Ostrava*, druhý žák - *Brno, Ustí n. Labem, Praha, Poděbrad*; 3. tř. gym.: jeden žák - *Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, Karlovy Vary*, druhý žák - *Plzeň, Praha, Brno, Liberec, Olomouc*, třetí žák - *Praha, Brno, Olomouc, Plzeň, Karlovy Vary* (zde žák udělal pár základních chyb, kde použil polské a české souhlásky zároveň, příklady jeho chyb: *Olomouc–Olomulec, Karlovy Vary-Karlowe Vary, Plzeň-Pilzen*), čtvrtý žák *Český Krumlov, Praha, Ostrava, Mariánské Lázně, Těšín* (zde podobná situace, kde byly také použity české a polské souhlásky zároveň, příklady chyb: *Těšín-Ciešyn, Mariánské Lázně – Mariaské Lázně*).

V těchto příkladech poznáme, že žáci nejsou na území České republiky příliš dlouho.

Přicházíme k otázce číslo devět, kde žáci měli napsat příklady odlišných, ale zároveň stejně znějících slov v polštině a v češtině. V 1. tř. gym.: -*drzewo-dřevo, laska - láska, załować – žalovat*. V 2. tř. gym. pouze jeden žák uvedl příklady: *laska – láska, prawie – právě, poprawa – poprava*. V 3. tř. gym. u dvou žáků neuveden žádný příklad, jinak uvedeny příklady: *koło – kolo, stat – stat, zamek - zámek*. Bohužel ve dvou dalších dotaznících příklady byly uvedeny špatně. Žáci napsali slova stejného významu jak v češtině, tak i v polštině.

4.7.3. Postoje k češtině

Otázky	1. tř.gymnázia	2. tř.gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Je pro tebe užitečné se učit česky? Proč?	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
2.Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština? Napiš proč.	Ano	Ano/Ne	Ano/Ne
3.Myslíš, že tento jazyk v budoucnu někde uplatníš?	Spíš ne	Ano	Ano
4.Máš zájem studovat tento jazyk na vysoké škole?	Ano	-/Ne	Ano/-/Nevím
5.Líbí se ti čeština? Napiš proč.	Ano	-/Delší výpověď	Ano/Ne/ Delší výpověď
6.Co se ti nelíbí na češtině? Napiš proč.	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
7.Mluvíš rád tímto jazykem?	Ne	Ano/Ne	Ano/Ne
8.Máš češtinu rád?	Spíš ne	Ano/Nevím	Spíš ne/Ano/Ne
9.Máš rád české knihy, filmy, nebo hudbu?	Ano	Ne	Ano
10.Máš svého oblíbeného českého skladatele, spisovatele, nebo režiséra?	Ano	Ne	Ano/Ne

Postoje k češtině

Žáci mají jiné postoje než jejich mladší kolegové, jsou více rozvinuté a jsou vyspělejší. Rozdíl je patrný. Zde několik příkladů , které žáci napsali: 1. tř. gym.: *výuka českého jazyka se mi určitě hodí abych pochopil stavbu jiných jazyků a podobnost a rozdíly, díky znalosti můžu také číst knížky v orginále*; 2. tř. gym: *ano, protože je dobrý znát jiný jazyk, ano, je přece mám tu nějaký čas bydlet*; 3. tř. gym: *jeden žák - myslím, že ano protože Češi sousedí s Polskem, otevírá to cestu budoucnosti, druhý žák- bydlím v Praze, myslim že velmi, třetí žák - ano, chtěl bych složit maturitní zkoušku z česk.jazyka na českém gymnáziu, čtvrtý žák-*

myslím, že výuka česk. jazyka je důležitá, protože pomáhá v dorozumívání s Čechy. Kromě toho můžu porozumět česk.filmu.

Můžeme zde pozorovat větší změnu projevů. Chlapci mají zájem o výuku, když tato výuka jim přinese mnoho výhod, jak sami uvedli. Není jim cizí film, knihy, dorozumívání nejen ve škole, ale i mimo ni. Naopak reagují u dalších otázek, například na otázku „Cítíš, že čeština je pro tebe stejně důležitá jako polština?“ se objevují jak záporné, tak kladné odpovědi a pouze u jednoho žáka se neobjevila žádná odpověď. Jsou to tyto odpovědi: *ne, nemyslím že český jazyk je pro mě důležitý; ne, protože polština je můj mateřský jazyk; ne, protože se stěhuji zpět do Polska; ano, protože je to můj mateřský jazyk; čeština je stejně důležitá jako polština.* Můžeme usuzovat, že cítění každého z žáků je odlišné. Děti mají různé názory a je dobře, že se snažily svoje odpovědi společně s příklady uvést v tomto dotazníku.

U otázky číslo pět, chlapci odpovídají opět různorodě. Berou ho jako samozřejmost, jindy jako povinnost nebo jako legraci. Zde jejich odpovědi: V 1. tř. gym. *ano velmi se mi líbí, i když je to těžká řeč, některé výrazy nejsou vůbec podobné polštině; 2. tř.gym. je podobný polštině a slovenštině; 3.tř. gym. je srandovní, ale nekoukám na něj v kategoriích „líbí“, „nelíbí“ a krom toho znám ho velmi málo; nelíbí se mi; ano, líbí se mi protože je to můj mateřský jazyk; český jazyk je podobný polštině. Některá slova a formulace jsou podobná v obou jazycích.* Stejně tak se objevuje v dotazníku otázka, co se žákům nelíbí na českém jazyce. Můžeme si povšimnout, že jsou určitě některé věci, u kterých se můžeme pozastavit déle. Než to ale udělám, uvedu příklady: 1. tř. gym.. *ne, nelíbí se mi gramatika ; 2. tř. gym. málo ho znám abych to mohl upřesnit, 3.tř. gym. některá slova mi připomínají prostá slova ; líbí se mi některá slova, která znějí stejně a znamenají něco jiného ; je příliš hrbolatá, mám rád hudbu ; česká produkce mi nezní plynule.*

Velmi zajímavé je, že jeden žák napsal, že čeština je hrbolatá. V těchto výpovědích evidentně cítíme, že žáci oproti všem ostatním mladším třídám na tento dotazník dokážou odpovídat celými větami a uvádějí u otázek různé

příklady. Gramatika také může být velikou překážkou, obzvláště když se dítě teprve adaptuje v novém prostředí a neví si rady s jazykem. Pro každého je velmi obtížné odbourat bariéru a zkusit mluvit, psát nebo číst. Stává se, že žákům cizí jazyk je úplně nesrozumitelný, a tak se k němu od samého začátku postaví zády s pocitem, že se ho nikdy nenaučí. Tento fakt lze velmi těžce vysvětlit dítěti a jen čas může dokázat pravý opak. Určitě se nemůžeme snažit dítěti vnucovat látku a říkat, že se ji dítě musí naučit. To se pak v dítěti projeví jako blokáda a jen těžce se s ní může bojovat. Dokonce u jedné odpovědi se objevilo, že angličtina je určitě lepší než čeština. Žák se věnoval angličtině delší dobu a nyní má potíže s českým jazykem. Není to tím, že čeština je těžší nežli angličtina. Usuzuji spíše, že z českého jazyka má dítě strach a je to pro něj určitý hendikep vůči dětem ze stejné třídy. Naopak chlapci čtou knihy Hrabala, Jiráska, poslouchají vážnou hudbu, skladatele Dvořáka, Smetanu a mají rádi české filmy, režiséra Miloše Formana. V 2. tř. gymnázia žák uvedl *nečtu české knihy a filmy jsou srandovní*, ve 3. tř. gym. *ano, ale musí to být dobrý film; ano, film ; ano, mám rád české.*

4.7.4. Vlastní praxe

Otázky	1. tř.gym	2. tř.gym	3. tř.gym
1. Jak dlouho se učíš česky?	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
2. Mluvíš česky jen ve škole?	Ne	Ano/Ne	Ano/Ne
3. Jestli ne, uveď jen několik příkladů, kde jinde mluvíš česky? Můžeš potrhout tyto příklady s rodiči, s kamarády, s učiteli, na ulici, v obchodě, další.....	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
4. Posloucháš rozhlas, čteš noviny, časopisy nebo se díváš na televizi?	Ano	Ano	Ano
5. V češtině můžeš číst, psát, mluvit a naslouchat. Co z toho ti dělá největší problémy a co nejmenší? I. nejobtížnější je..... II. méně obtížné je..... III. nejméně obtížné je.....	Různé výpovědi	Různé výpovědi	Různé výpovědi
6. Máš problémy s porozuměním českému jazyku?	Občas ano	Ne	Trochu/Občas/Ne
7. Máš problémy s porozuměním polskému jazyku?	Ne	Ne	Ne
8. Máš problém s výslovností? S čím nejvíce?	Občas	Nevím	Ne
9. Při psaní máš problémy s ortografií? Podej příklady.	Ano	Ne	Ano/Ne

Vlastní praxe

Podle délky pobytu byla, stejně jako u předchozích žáků uváděna délka výuky českého jazyka. V 1. tř. gym. to byly 3. roky, v 2. tř. gym. 3 měsíce, 2 roky a v 3. tř. gym. 2 měsíce, 1, 5, 9 let, 12 let. S češtinou se žáci často setkávají nejen ve škole, ale i v obchodě, na ulici, při setkání s kamarády, učiteli.

Pobyt v cizině dává příležitost poslouchat rádio, sledovat televizi. I zde žáci uvádějí podobné příklady. Žák v 1. tř. gym. uvádí, že čte časopisy "Pevnost" a

také se dívá na některé pořady v televizi. Ve 2. tř. gym. krátké odpovědi, ve 3. tř. gym. pouze jeden chlapec napsal delší výpověď, že poslouchá české rádio v autě, doma spíše ne, čte také noviny, například Metro, zřídka se dívá na televizi. Není možné, aby děti, které zde žijí, neměly kontakt s okolním světem. Často nevědomky se setkávají s jazykem a učí se ho odposlechem a z nutnosti se domluvit například při nakupování v obchodě.

V otázce číslo pět žáci mají různé stupně obtížnosti v psaní, mluvení a čtení. Zde příklady 1. tř. gym.: *psaní, mluvení, čtení*, 2. tř. gym. *nevedeno*, žák č.2 *mluvení, poslouchání, čtení*, v 3. tř. gym.:žák č.1 *psaní, mluvení, poslouchání*, žák č.2 *nevedeno*, žák č.3 *psaní, čtení, mluvení*, žák.č.4 *psaní, čtení, poslouchání*, žák č.5 *psaní, mluvení, čtení*. Zde si můžeme povšimnout, jak žáci vnímají obtížnost těchto “kategorií“. Nejobtížnější pro žáky je psaní.

Také je velmi zajímavá odpověď, kdy žák z 1. tř. gym. uvedl, že největší problém mu dělají české říkanky. Osobně si myslím, že každý stát má určité slovní výpovědi tak obtížné, že cizinec není schopen je opakovat. Líbilo se mi, že si chlapec na to vzpomněl a uvedl tento příklad do své ankety.

U otázky č.9 nám děti sdělují v čím mají problémy s českou gramatikou. V 1. tř. gym. bylo uvedeno skloňování, psaní dlouhých a krátkých samohlásek a také tvrdé a měkké i/y. V 2. tř. gym. jsou to krátké a dlouhé samohlásky, skloňování.

Všimla jsem si, že skloňování je obtížné pro všechny žáky polské školy, dále také krátké a dlouhé samohlásky jsou velmi problematické. Děti neslyší rozdíly v délce mezi krátkou a dlouhou samohláskou. Je pro ně velmi obtížné poznat a vyslovit délky, obzvlášť když žák přijede do České republiky a navštěvuje již základní školu ve vyšších ročnících. Polský žák nemá žádné zkušenosti s použitím délek a výslovnost mu dělá velké problémy. Jediná možná cesta v procvičování je čtení, poslech rádia či sledování českých televizních programů. Nejdůležitější je, aby žáci měli kontakt s českým prostředím a poznali české kamarády. To je ta nejlepší životní praxe.

4.7.5. Zkušenosti z výukou češtiny a názor na ní

Otázky	1.tř.gymnázia	2.tř. gymnázia	3.tř.gymnázia
1.Kolik máte hodin výuky?	2 hod.	2 hod.	2 hod
2.Kolik máte hodin výuky polštiny týdně ve škole?	4 hod.	6 hod.	3-6 hod
3.Učíš se tento jazyk ještě někde jinde? Mimo školu? Jestli ano, uveď příklad?	Ne	Ne	Ano/Ne
4.Chtěl/-la bys mít víc vyučovacích hodin češtiny ve škole? Ano-Ne	Ne	Ne	Ano/Ne
5.Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské?	Ano	Ne	Ano/Ne
6.Měli byste více číst? Odůvodni	Ne	Ano	Ano/Ne
7.Měli byste více mluvit? Odůvodni	Ano	Ano	Nevím/Ano
8.Co byste osobně změnil na výuce češtiny? Odůvodni.	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
9. Co byste osobně změnil na výuce polštiny? Odůvodni.	Nic	Nic	Nic
10.Chceš napsat něco na téma češtiny, kterou používáš? Můžeš napsat jak jí využíváš.	Různé odpovědi	Různé odpovědi	Různé odpovědi
11.Napiš své postřehy na tuto anketu. Chybí v ní nějaké otázky.	Ne	Ne	Ne

Zkušenosti s výukou češtiny a názor na ní

Zkušenosti s počtem hodin je zde podobná jako u jiných dotazníků. Jak jsem již zmiňovala, počet hodin odpovídá počtu hodin v dané třídě. Čeština je zde pouze dvakrát týdně.

Žáci mají různé zkušenosti a jsou to podobné odpovědi jako u vlastní praxe. Pouze jeden žák zde uvedl, že má soukromé vyučování češtiny mimo školu.

U otázky č. 5, jestli „Měla by být výuka zaměřená více na porovnání mluvnice české a polské“, odpovídali: *ano, abych lépe pochopil stavbu; ne, protože výuka není o porovnávání; nevím.* A u otázky č. 6 („Měli byste více číst“), odpovídali: *ano, protože pomáhá si zvykat na jazyk, ano, protože pak snadněji a rychleji mluvíme.*

Máme tedy dojem, že se chtějí vzdělávat. Žáci by chtěli hlavně více mluvit, protože, jak sami uvádějí: *mluvení se nám víc hodí než znalost dobrého psaní v češtině.* Ve 3. tř. gym. můžeme najít následující odůvodnění: *ano, tak si zapamatujeme více slovíček, navíc mohli bychom procvičovat skloňování některých výrazů, co v českém jazyce mi dělá občas problémy.*

Ve výuce češtiny by změnilo množství čtení textů v porovnání s množstvím jejich psaní. Zde můžeme usoudit, že čtení je více opomíjeno nežli psaní. Ostatní žáci se k této otázce nevyjadřovali.

Je zajímavé, že v těchto ročnících je rozvinutá otázka č. 10. U ostatních dotazníků děti nechtěly uvádět žádné příklady.

Zde žák 1. tř. gym. uvedl: *v určité míře čeština není až tak podobná polštině, o čem se dozvídám každý den.* V 3. tř. gym: *český jazyk se učím dosti dlouho, 9let. Česky jsem se naučil z televize a z rádia. Jazyk se mi zdál snadný, bohužel když jsem se začal učit českou gram. přestal jsem si myslet, že je čeština jednoduchá. Gramatika podobná do polské je občas „zrádná.“* Souhlasím s žákem, který přesně postřehl problémy české „zrádnosti“. V Polsku často se říká, že český jazyk je velmi jednoduchý. Není tomu tak. Doufám, že alespoň část dotázaných si touto krátkou anketou uvědomí, jak tyto dva jazyky jsou si podobné a zároveň

odlišné. Vyvodí si určitý závěr a použijí ho i v budoucnu nejen ve školách, ale i mimo ně.

V gymnaziálních třídách se můžeme setkat se zajímavějšími odpověďmi. Je vidět, že odpovědi jsou delší a někteří chlapci velmi pěkně odpovídají na všechny otázky. Bohužel jsou i takoví žáci, kteří dotazník vyplnili velmi stručně, uvedli krátké odpovědi nebo žádné. Věk v této kategorii hraje podstatnou roli. Ne všichni chtěli spolupracovat a při předávání dotazníků jsem měla problém s komunikací a s vysvětlením účelu. Nicméně někteří chlapci velmi pěkně spolupracovali. Práce chlapců z .1. tř. gym. až 3. tř. gym. se mi velice líbila, hlavně jejich upřímnost a moudré odpovědi.

5. ZÁVĚR

Čeština má v Polské škole v Praze pevné postavení mezi ostatními vyučovacími předměty a rodiče i vedení školy jí poskytují potřebnou podporu.

Nedostatek pocíťovaným učitelem češtiny je fakt, že chybí učebnice češtiny pro polské žáky. Žáci, kteří se češtinu v Polské škole učí, přecházejí s velmi nevyrovnanými kompetencemi, a to jak pokud jde o jejich výchozí znalosti, tak pokud jde o jejich postoje k češtině, dosavadní komunikační praxi.

Dotazníkové šetření přineslo řadu konkrétních údajů o jejich kompetencích v tomto směru i o jejich názorech na výuku.

Na základě dotazníkového šetření jsem zjistila, že se znalosti žáků v jednotlivých třídách výrazně neliší. Ve třídách prvního stupně děti odpovídaly na dotazy velmi stručně a nepřesně. Mají velmi malé znalosti českého jazyka a částečně nerozumí otázkám, které jim byly položeny. Dále jsem zjistila, že dívky měly delší a vypracovanější odpovědi než chlapci až na výjimku ve třídách 1.-3. gymnázia, kde měli chlapci své odpovědi více konkrétní a přesnější.

Co se týká samotného vyplňování dotazníků, je velmi zajímavé, že většina dotázaných uvedlo své názory s uvedením příkladů a snažilo se pečlivě odpovědět. Samozřejmě ne všichni žáci měli k dotazníku stejně kladný vztah. Je to patrné z některých odpovědí, které byly neúplné či žádné. Mladší děti odpovídaly s ochotou a spolupracovaly s učitelem. Přestože jim dotazník dělal problémy, musím říci, že práce s mladšími ročníky probíhala o hodně lépe.

Obecně lze říci, že žáci polské školy nemají hluboké znalosti českého jazyka, ty jsou pouze povrchové a neúplné. Rovněž to můžeme konstatovat i u všeobecných znalostí, které nejsou na předpokládané úrovni. Problém vidím v osnovách výuky, kdy se učitelé dostatečně nevěnují výuce české literatury, a proto mají děti chabé pojetí o spisovatelích a básnících. Velkou obtíž žákům dělá psaní,

mluvení, čtení a česká gramatika. Děti rovněž neznají historii a zeměpis České republiky, nemají například představu kolik zde žije obyvatel, které jazyky jsou slovanské.

Určitý problém výuky českého jazyka je také v tom, že tento předmět se vyučuje ve třídách, které se často mění. Každým rokem do Polské školy přijedou noví žáci, kteří neměli žádný kontakt s tímto jazykem. Jejich spolužáci mají již znalosti, a tak je za potřebí mít připraven program tak, aby se nové děti doučily látku, která byla probíraná v dřívějších ročnících. Tou je velmi obtížné a i při tak malém počtu dětí vyžaduje práce s novými žáky určitou trpělivost. Existují i případy, kdy uprostřed školního roku polovina žáků opustí třídu a naopak noví žáci do třídy nastoupí. Důvodem převážně bývá změna pracovních závazků rodičů apod. A to má na následek, že každý žák v jednom ročníku je na jiné úrovni vzdělání. Není proto možné, aby třída pracovala společně jako jeden celek. Chybu spatřuji ve vedení školy, která nepřipravuje vyrovnávací kurzy pro úplné začátečníky. Nejhorší vliv to má na nové děti, které jsou pak v hodinách velmi stresované, nerady se učí cizí jazyk a jsou ve velké nevýhodě vůči spolužákům ze své třídy.

Z dotazníkového šetření usuzuji, že v Polské škole v Praze chybí více vyučovacích hodin českého jazyka, minimálně 1 až 2 hodiny týdně. Dále postrádám dobré učebnice, které by byly přímo zaměřené na výuku děti-cizinců. Nyní jsou používány učebnice z českých základních škol. Také bych doporučila povinné čtení české literatury a seznámení se s českou tvorbou spisovatelů, hudebních skladatelů, výtvarníků. Rovněž by dětem pomohly častější návštěvy muzeí, kulturní programy zaměřené na seznámení se s současnou tvorbou, návštěvy divadel, spolupráce s českými školami, společné tábory a školy v přírodě a to nejen v polské komunitě. Z vlastní praxe mohu potvrdit, že tento styl výuky je zábavný a díky tomu taky velmi efektivní.

6. SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH MATERIÁLŮ

- **BOGOCZOVÁ**, Irena. Dvojjazyčné dítě v menšinové škole. Český jazyk a literatura. 1998-1999, vol. 49, no. 9-10, s. 230-233.
- **BOGOCZOVÁ**, Irena. K jazykové a komunikativní kompetenci polské dvojjazyčné mládeže na Těšínsku. 1994, vol 76, no. 1, s. 19-27.
- **BOGOCZOVÁ**, Irena. Míra interference z češtiny do primárního jazykového kódu u nejmladších členů polského etnika v České republice 1997, vol 79, no.1, s. 4-19.
- **DAVIDOVÁ**, Dana; **BOGOCZOVÁ**, Ludmila; **JANDOVÁ**, Irena. *Využití jazyka při řízení pracovních kolektivů v ostravsko průmyslové aglomeraci se zaměřením na zkoumání česko-slovensko-polské jazykové interference*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. s. 192. ISBN 80-7042-032-4.
- **HEIDRICH**, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 500 s.
- **HRDLIČKA**, Milan. *Cizí jazyk Čeština*. 1.vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2002. 150 s. ISBN 80-85866-98-6.
- **KLOFEROVÁ**, Stanislava. *Mluva v severomoravském pohraničí*. 1. vyd. Brno-Kraví hora : Vydala Masarykova univerzita v Brně, 2000. 130 s. ISBN 80-210-2470-4
- **ŠEBESTA**, Karel. *Od jazyka ke komunikaci. Didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 166. ISBN 80-246-0948-7.

Použité učebnice ve výuce českého jazyka v Polské škole v Praze:

- **DANIHELKOVÁ**, Hana a kol. *Prvouka pro 2. ročník základního školství*. Olomouc : Nakladatelství Prodos. 1997. s. 64. ISBN 80-85806-81-9.
- **DANIHELKOVÁ**, Hana a kol., *Prvouka pro 1. ročník základního školství*, Olomouc: Nakladatelství Prodos. 1997. s. 64. ISBN 80-85806-80-0.
- **HÁJKOVÁ**, Eva; **PIŠLOVÁ**, Simona; **VILDOVÁ**, Hana. *Český jazyk pro 2. ročník základní školy-pracovní sešit“*. 3. vyd. Úvaly. Nakladatelství JINAN, 2003.s. 80.
- **HIRSCHOVÁ**, Milada; **MIKULENKOVÁ**, Hana *Český jazyk 5 ročník, 1, 2 díl*. 5. vyd. Olomouc : Nakladatelství Prodos.1996.s 80. ISBN, 80-85806-61-4, 80-85806-60-6.
- **CHÝLOVÁ**, Helena; **JANÁČKOVÁ**, Zita; **MINÁŘOVÁ**, Eva; **ZBOŘILOVÁ**, Jitka. *Český jazyk 5. Učebnice pro 5. ročník*. Brno : Nakladatelství Nová škola. 2003. s. 144. ISBN 80-85607-76-X.
- **MIKULENKOVÁ**, Hana a kol. *Český jazyk 2 ročník, 1, 2 díl*. Olomouc: Nakladatelství Prodos. 1997.s. 80. ISBN 80-85806-74-6.
- **MIKULENKOVÁ**, Hana a kol. *Český jazyk 3 ročník, 1, 2 díl*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Prodos. 1997. s. 80. ISBN 80-85806-73-6, 80-85806-74-6.
- **MIKULENKOVÁ**, Hana a kol. *Český jazyk 4 ročník, 1, 2 díl*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Prodos. 1997. s. 80. ISBN 80-85806-92-2, 80-85806-93-2.
- **RUFEROVÁ**, Hana; **KORDOVÁ**, Dagmar. *Já jsem školák! Prvouka pro 1. ročník (1., 2. díl)*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství Pansofia, s. n. ISBN 80-85804-14-X, ISBN 80-85804-23-9.

- **STYBLÍK**, Vlastimil; **DVOŘÁKOVÁ**, Zdeňka; **ONDRÁŠKOVÁ**, Karla. *Český jazyk pro 2. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN- pedagogické nakladatelství, 2004. s. 182. ISBN 80-85937-58-1.
- **STYBLÍK**, Vlastimil; **DVOŘÁKOVÁ**, Zdeňka; **ONDRÁŠKOVÁ**, Karla. *Český jazyk pro 3. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN- pedagogické nakladatelství, 2002. s. 224. ISBN 80-85937-61-1.
- **STYBLÍK**, Vlastimil; **DVOŘÁKOVÁ**, Zdeňka; **ONDRÁŠKOVÁ**, Karla; **BURIÁNKOVÁ**, Milada. *Český jazyk pro 4. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN- pedagogické nakladatelství, 2004. s. 204. ISBN 80-7235-262-8.
- **STYBLÍK**, Vlastimil; **DVOŘÁKOVÁ**, Zdeňka; **ONDRÁŠKOVÁ**, Karla; **BURIÁNKOVÁ**, Milada. *Pracovní sešit k učebnici Český jazyk pro 2. ročník základní školy*, Praha: SPN-pedagogické nakladatelství. 2001. s. 32. ISBN 80-7235-157-5.
- **ŠIMÍČKOVÁ**, Helena a kol. *Prvouka pro 3. ročník základního školství*. Olomouc : Nakladatelství Prodos. 1997. s. 64. ISBN 80-85806-94-0.
- **TOPIL**, Zdeněk; **BIČÍKOVÁ**, Vladimíra. *Český jazyk s Tobiášem. Hláskosloví-Obecná poučení o jazyce*. 1. vyd. Havlíčkův Brod. Nakladatelství Tobiáš. 1995. s. 78. ISBN 80-85808-34-X.

7. PŘÍLOHY

7.1. RESUMÉ/RÉSUMÉ

RESUMÉ

Práce je věnovaná postavení češtiny v Polské škole v Praze.

V první části se autorka zabývá historií a vznikem polských škol za hranicemi, a také vznikem, vývojem a současným stavem Polské školy v Praze.

V části druhé charakterizuje předmět český jazyk v polské škole na základě programových dokumentů a učebnicových plánů.

Poslední kapitola je založená na dotazníkovém šetření, jimž autorka zjišťovala jaké znalosti mají žáci Polské školy v Praze, jaké zaujímají postoje k češtině, jak ji využívají, posléze jaké mají s výukou zkušenosti a jak ji hodnotí.

V závěru jsou formulovaná některá doporučení pro výuku češtiny na základě zjištěných skutečností.

RÉSUMÉ

The work engages in the status of the Czech language in the Polish School in Prague.

In the first part, the author deals with the history and formation of Polish schools abroad, as well as with the formation, development, and current situation of the Polish School in Prague.

The second part characterises the subject of the Czech language in the Polish School based on program documents and teaching plans.

The last chapter is based on a questionnaire survey, by which the author ascertained the knowledge of pupils of the Polish School in Prague, their attitudes to Czech, the way they use the Czech language, and their experience with the tuition as well as their evaluation.

The conclusion formulates certain recommendations for teaching Czech based on the ascertained facts.